

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 133 L

(2018–2019)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i tvisteloven (verdighensene)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	5.2	Forslaget i høringsnotatet	24
			5.3	Høringsinstansenes syn	25
			5.4	Departementets vurdering	26
2	Bakgrunnen for lovforslaget	6			
3	Verdigrensen for obligatorisk forliksrådsbehandling og forliksrådets adgang til å avsi dom	9	6	Fastsettelsen av verdigrensene	29
3.1	Gjeldende rett	9	6.1	Gjeldende rett	29
3.2	Forslaget i høringsnotatet	9	6.2	Forslaget i høringsnotatet	29
3.3	Høringsinstansenes syn	9	6.3	Høringsinstansenes syn	29
3.4	Departementets vurderinger	11	6.4	Departementets vurdering	30
4	Verdigrensen for behandling etter reglene om småkravprosess	14	7	Økonomiske og administrative konsekvenser	31
4.1	Gjeldende rett og bakgrunnen for den nåværende verdigrensen	14	7.1	Innledning	31
4.1.1	Gjeldende rett	14	7.2	Statistikk	31
4.1.2	Bakgrunnen for den nåværende verdigrensen	14	7.3	Konsekvenser av forslaget om å heve verdigrensen for obligatorisk forliksrådsbehandling	31
4.2	Forslaget i høringsnotatet	15	7.4	Konsekvenser av forslaget om å heve verdigrensen for behandling etter reglene om småkravprosess	32
4.3	Høringsinstansenes syn	16	7.5	Konsekvenser av forslaget om å heve ankesummen	33
4.4	Departementets vurdering	20	7.6	Andre konsekvenser	34
5	Verdigrensen ved anke over dom i saker om formuesverdier – ankesum	23	8	Merknader til de enkelte bestemmelsene	35
5.1	Gjeldende rett og bakgrunnen for den nåværende verdigrensen	23			
5.1.1	Gjeldende rett	23			
5.1.2	Bakgrunnen for den nåværende verdigrensen	23			
				Forslag til lov om endringer i tvisteloven (verdigrensene)	36

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 133 L

(2018–2019)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i tvisteloven (verdigrensene)

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 21. juni 2019,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i reglene som fastsetter verdigrensene i tvisteloven for obligatorisk forliksrådsbehandling, behandling etter småkravprosess og ankeadgangen i saker om formuesverdier. Verdigrensene har stått uendret siden tvisteloven ble vedtatt i 2005, og foreslås hevet i denne proposisjonen. Det foreslås at verdigrensene fortsatt skal fastsettes ved et kronebeløp.

Verdigrensen for krav om forliksrådsbehandling i saker om formuesverdier foreslås hevet til 200 000 kroner. Utover en oppjustering ut fra økningen i pengeverdien har forslaget til formål at det i noen flere saker legges til rette for et meklings- og tvisteløsningstilbud som er billigere både for partene og for samfunnet, og som utgjør et tilbud til parter med begrenset økonomi. Forslaget vil også bidra til en avlastning for tingrettene. Det foreslås en tilsvarende heving av verdigrensen for forliksrådets domskompetanse.

Verdigrensen for behandling etter reglene om småkravprosess foreslås hevet til 250 000 kroner. Forslaget har til formål å sikre at saksbehandlingen og kostnadene, både for partene og for samfunnet, står i et rimelig forhold til sakens betydning og tvistesummen. At flere saker kan behandles på en forenklet måte og med sakskostnader som står i et rimelig forhold til sakens betydning, bidrar til å sikre en reell tilgang til domstolene.

Det foreslås at ankesummen i saker om formuesverdier heves til 250 000 kroner. Forslaget begrunnes særlig med hensynet til proporsjonalitet mellom kostnadene ved sakens behandling og ankegjensstandens verdi. Nivået for ankesummen er vurdert med utgangspunkt i det som vil utgjøre partenes samlede sakskostnader ved ankebehandlingen, og det er sett hen til at de samlede sakskostnadene for behandling i tingretten og lagmannsretten ikke bør medføre kostnader som tilsvarer hovedkravet eller mer.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

Et høringsnotat om endringer i tvisteloven ble sendt på høring 12. juli 2018 med høringsfrist 20. oktober 2018. Høringsnotatet hadde sin bakgrunn i evalueringen av tvisteloven og i senere innspill fra sentrale aktører. I høringsnotatet ble det foreslått en rekke endringer i tvisteloven. De forslagene som følges opp i denne proposisjonen, gjelder heving av verdighensene for obligatorisk behandling i forliksrådet, behandling etter reglene om småkravprosess og ved anke over dom i sak om formuesverdier. Departementet tar sikte på en samlet oppfølging av de øvrige forslagene i høringsnotatet.

Høringsnotatet ble sendt på høring til disse instansene:

Departementene

Høyesterett
Lagmannsrettene
Tingrettene
Forliksrådene

Arbeidsretten
Jordskifterettene
Utmarksdomstolen for Finnmark

Advokatbevillingsnemnden
Barneombudet
Brønnøysundregistrene
Datatilsynet
Direktoratet for forvaltning og IKT
Disiplinærnemnda for advokater
Domstoladministrasjonen
Erstatningsnemnda for voldsofre
Finanstilsynet
Finnmarkskommisjonen
Folkehelseinstituttet
Forbrukerklageutvalget
Forbrukerrådet
Forbrukertilsynet
Fylkesmennene
Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker
Generaladvokaten
Helsedirektoratet
Innovasjon Norge

Innstillingsrådet for dommere
Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker
Konkurransetilsynet
Kontoret for voldsoffererstatning
Krigsadvokatene for Nord-Norge
Krigsadvokatene for Sør-Norge
KRIPOS
Likestillings- og diskrimineringsombudet
Medietilsynet
Miljødirektoratet
Nasjonal kommunikasjonsmyndighet
Norges Bank
Norges forskningsråd
Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter
Patentstyret
Politidirektoratet
Politidistriktene
Politiets sikkerhetstjeneste
Regelrådet
Regjeringsadvokaten
Riksadvokaten
Sametinget
Sekretariatet for konfliktrådene
Spesialenheten for politisaker
Statens helsetilsyn
Statens innkrevingsentral
Statens lånekasse for utdanning
Statens sivilrettsforvaltning
Statsadvokatene
Stortingets ombudsmann for Forsvaret
Stortingets ombudsmann for forvaltningen
Stortingets utvalg for rettfærdsvederlag
Tilsynsrådet for advokatvirksomhet
Tilsynsutvalget for dommere
Tolldirektoratet
Trygderetten
Utlendingsdirektoratet
Utlendingsnemnda
ØKOKRIM

Fylkeskommunene
Kommunene
Longyearbyen lokalstyre

Advokatforeningen	Lindorff AS
Akademikerne	Markedsforbundet
Aksjonærforeningen	Miljøstiftelsen Bellona
Amnesty International Norge	MOT
Assuranceforeningen Skuld	Naturvernforbundet
Debitorforeningen	NHO – Sjøfart
Den norske Dommerforening	Nordisk skibsrederforening
Den norske Helsingforskomité	Norges Bilbransjeforbund
Den norske legeforening	Norges Eiendomsmeglerforbund
Den norske Revisorforening	Norges Handelshøyskole
Det norske menneskerettighetshuset	Norges Huseierforbund
Det Norske Nobelinstitut	Norges Juristforbund
Dommerfullmektigforeningen	Norges kemner- og kommuneøkonomers forbund
Finans Norge	Norges Kreditorforbund
Finansforbundet	Norges Kvinne- og familieforbund
Finansieringsselskapenes Forening	Norges Naturvernforbund
Flyktninghjelpen	Norges Offisersforbund
Folk og forsvar	Norges Rederiforbund
Finansklagenemnda	Norges Røde Kors
Forskerforbundet	Norsk barne- og ungdomspsykiatrisk forening
Forsvarergruppen av 1977	Norsk journalistlag
Forsvarets forskningsinstitut	Norsk Kvinnesaksforening
Forsvarets høgskole	Norsk militærjuridisk forening
Framtiden i våre hender	Norsk Presseforbund
Fritt ord	Norsk psykologforening
Gard Services AS	Norsk Redaktørforening
Gatejuristen	Norsk senter for menneskerettigheter
Gjeldsoffer-alliansen	Norsk sykepleierforbund
Greenpeace Norge	Norsk telegrambyrå
Hovedorganisasjonen Virke	Norsk Tjenestemannslag
Husbanken	Norsk Tollerforbund
ICJ-Norge	Norsk Utenrikspolitisk Institutt
InkassoPartner AS	Norske Boligbyggelags Landsforbund
Institutt for Forsvarsstudier	NRK AS
Institutt for fredsforskning	Næringslivets Hovedorganisasjon
Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved Universitetet i Oslo	OBOS
Islamsk Råd Norge	Politiets Fellesforbund
Juridisk rådgivning for kvinner	Politijuristene
Jussbuss	Posten Norge AS
Jussformidlingen	Pressens Faglige Utvalg
Jusshjelpa i Midt-Norge	Pressens offentlighetsutvalg
Jusshjelpa i Nord-Norge	Raftostiftelsen
Kirkerådet	Rettspolitisk forening
Kommunalbanken AS	Samarbeidsutvalget for forliksråd og namsmenn
Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging	Selvhjelp for innvandrere og flyktninger
Kreditorforeningen	Senter for rettsinformatikk ved Universitetet i Oslo
KS	Senter for tverrfaglig kjønnsforskning ved Universitetet i Bergen
KUN – senter for kunnskap og likestilling	Sparebankforeningen i Norge
Kvinnefronten i Norge	Statsadvokatenes forening
Kvinnegruppa Ottar	Statstjenestemannsforbundet
Landsforeningen for voldsofre	Stine Sofies Stiftelse
Landsforeningen uventet barnedød	Straffedes organisasjon i Norge
Landsorganisasjonen i Norge	Støttesenter for fornærmede i straffesaker
Leger Uten Grenser	

Støttesenter mot incest og seksuelle overgrep i
Oslo og Tromsø

Tekna

Tomtefesterforbundet

Transparency International Norge

Transportbrukernes fellesorganisasjon

TV2 AS

Verdipapirfondenes forening

Verdipapirforetakenes Forbund

Verdipapirsentralen

Virke Inkasso

Voksne for barn

Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Handelshøyskolen BI

Høgskulen i Volda

Høyskolen Kristiania

NLA Mediehøgskolen Gimlekollen

Nord universitet

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

OsloMet Storbyuniversitetet

Politihøgskolen

Samisk høyskole

Universitetet i Agder

Universitetet i Bergen

Universitetet i Oslo

Universitetet i Stavanger

UiT – Norges arktiske universitet

3 Verdigrænsen for obligatorisk forlikrådsbehandling og forlikrådets adgang til å avsi dom

3.1 Gjeldende rett

Før en sak om formuesverdier kan tas til behandling i tingretten, skal forlikrådet behandle saken, såfremt den aktuelle sakstypen er omfattet av forlikrådets kompetanse, jf. tvisteloven § 6-2 annet ledd, jf. første ledd. At saken har vært behandlet i forlikrådet, er dermed i utgangspunktet et vilkår for å kunne ta ut stevning for tingretten i saker om formuesverdier. I § 6-2 annet ledd bokstav a til d er det oppstilt unntak fra regelen om obligatorisk forlikrådsbehandling. Etter § 6-2 annet ledd bokstav a kan forlikrådsbehandling unnlates i saker om formuesverdier der tvistesummen er minst 125 000 kroner, og begge parter har vært bistått av advokat. I saker om formuesverdier der tvistesummen er under 125 000 kroner, er det dermed nødvendig med forlikrådsbehandling for å få saken behandlet i tingretten.

Forlikrådet skal ved mekling forsøke å få tvisten løst i minnelighet, jf. tvisteloven § 6-8, jf. § 6-1 første ledd. Forlikrådet har også en begrenset adgang til å avsi dom. Hovedregelen er at forlikrådet kan avsi dom dersom begge parter samtykker, jf. § 6-10 første ledd. Dersom saken gjelder formuesverdier med tvistesum under 125 000 kroner, er det likevel tilstrekkelig at én av partene ber om at det avsies dom, jf. § 6-10 annet ledd. Forlikrådet kan også avsi dom hvis vilkårene for fraværdom er oppfylt, eller hvis klagemotparten i sak om pengekrav ikke gjør gjeldende annet enn manglende betalingsvilje eller andre åpenbart uholdbare innsigelser, jf. § 6-10 tredje ledd. Det følger av § 6-10 fjerde ledd at forlikrådet bare kan avsi dom hvis medlemmene er enige om at grunnlaget er tilstrekkelig.

3.2 Forslaget i høringsnotatet

Beløpsgrensen på 125 000 kroner for obligatorisk forlikrådsbehandling og for forlikrådets adgang til å avsi dom har vært den samme siden tvisteloven ble vedtatt i 2005. I høringsnotatet la departementet til grunn at beløpsgrensen for obligato-

risk forlikrådsbehandling i alle fall bør heves i tråd med utviklingen av kroneverdien. Dersom man legger til grunn utviklingen av kroneverdien fra 2005 til april 2019, med utgangspunkt i konsumprisindeksen, tilsvarer 125 000 kroner i 2005 om lag 168 000 kroner i april 2019. Departementet påpekte videre i høringsnotatet at det kunne være grunn til å vurdere å heve beløpsgrensen for obligatorisk forlikrådsbehandling utover hva økningen i pengeverdien tilsier, for å bidra til at tingretten i større grad avlastes fra saker som involverer små eller mindre økonomiske verdier. Det ble også vist til at det vil være billigere både for partene og samfunnet dersom flere saker kan løses i forlikrådet. Departementet foreslo på denne bakgrunn å heve beløpsgrensen i § 6-2 annet ledd bokstav a til 200 000 eller 250 000 kroner.

I høringsnotatet vurderte departementet det slik at beløpsgrensen for forlikrådets adgang til å avsi dom etter § 6-10 annet ledd burde være sammenfallende med grensen for obligatorisk forlikrådsbehandling i § 6-2 annet ledd bokstav a, for å sikre adgang til behandling av saken i to instanser. Departementet foreslo derfor å heve beløpsgrensen i § 6-10 annet ledd tilsvarende som i § 6-2 annet ledd bokstav a.

3.3 Høringsinstansenes syn

Advokatfirmaet Schjødt, Asker og Bærum tingrett, Gjøvik tingrett, Den norske Dommerforening, Domstoladministrasjonen, forlikrådene i Sandnes, Sola, Randaberg og Ryfylkeøyane, Forbrukertilsynet, Jussformidlingen, Kongsberg og Eiker tingrett, Landsorganisasjonen i Norge (LO), Namsfogden i Bergen, Norges politilederlag Parat, Felles enhet for sivil rettspleie i Oslo politidistrikt, Oslo tingrett, Politidirektoratet, Oslo politidistrikt, Øst politidistrikt, Regjeringsadvokaten, Statens Sivilrettsforvaltning, Stavanger forlikråd, Sør-Vest politidistrikt, Trondheim forlikråd, Virke Inkasso og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS) støtter forslaget om å heve beløpsgrensen for obligatorisk forlikrådsbehandling.

Flere høringsinstanser, herunder *Oslo tingrett, Asker og Bærum tingrett, Gjøvik tingrett, Dommerforeningen, Domstoladministrasjonen og Politidirektoratet*, mener det vil være praktisk og hensiktsmessig at beløpsgrensen er den samme som for reglene om behandling etter småkravprosess i tvisteloven § 10-1.

Forliksrådene i Sandnes, Sola, Randaberg og Ryfylkeøyane har avgitt felles høringsuttalelse og bemerker at beløpsgrensen i § 6-2 annet ledd bokstav a og § 6-10 annet ledd bør være sammenfallende. De påpeker at også kompliserte saker kan være tilstrekkelig opplyst og egnet for å bli pådømt i forliksrådet. De nevnte forliksrådene mener tvistesummen bør heves til 250 000 kroner, og uttaler:

«Et avgjørende moment for å heve beløpsgrensen er selve tvistelovens formål om en mer effektiv rettspleie som gir raskere, billigere og riktigere tvisteløsning for partene, som bidrar til rettsavklaring. Det er forliksrådernes klare oppfatning at beløpsgrensen må heves slik at forliksrådene kan fortsette å avlaste tingretten. Heving av beløpsgrensen vil stå i forhold til samfunnsutviklingen og rettsfølelsen, herunder at sakskostnadene står i et rimelig forhold til sakens betydning og tvistegjenstanden verdi.»

De samme momentene trekkes frem i høringsuttalelsene fra *Norges politilederslag Parat, Stavanger forliksråd og Sør-Vest politidistrikt. Oslo politidistrikt* viser til at en økning til 250 000 kroner utsetter behovet for neste oppjustering sammenlignet med en oppjustering til 200 000 kroner.

Flere høringsinstanser, herunder *Øst politidistrikt og Forbrukertilsynet*, peker på at rettssikkerhetshensyn i lys av varierende kvalitet på behandlingen i forliksrådene tilsier at grensen økes, men kun til 200 000 kroner.

Jussformidlingen mener at beløpsgrensen i § 6-2 annet ledd bokstav a og § 6-10 annet ledd bør være sammenfallende, og er positive til en økning av beløpsgrensen. Jussformidlingen ser et stort behov for obligatorisk forliksrådsbehandling og bindende forliksrådsavgjørelser hos sine klienter, og uttaler:

«Dersom beløpsgrensen oppjusteres til kr 250 000 vil flere kunne få sine saker løst gjennom meklings og dom. En videre adgang for obligatorisk forliksbehandling og dom kan først og fremst bidra til å styrke rettssikkerheten til borgerne, da flere vil kunne fremtvinge

behandling av sine saker enn i dag. Videre vil dette bidra til økt legitimitet for rettsapparatet, da terskelen for saksanlegg i mange saker vil senkes betydelig, slik at flere får vernet om sine rettigheter. Man sikrer derfor at også samfunnsgruppene med mindre ressurser har mulighet til å få sine tvister prøvd. Videre vil en oppjustering av beløpsgrensen være av stor samfunnsøkonomisk betydning, all den tid flere saker behandles på et lavere nivå og slik lemper arbeidsbelastningen for domstolene.»

Samtidig ser Jussformidlingen betenkeligheter ved å øke beløpsgrensen uten ytterligere kvalitets sikring av behandlingen i forliksrådene.

Trondheim forliksråd mener grensen for å avsi dom i forliksrådet bør økes til 500 000 kroner, under henvisning til at forlik oppnås i saker med høyere tvistestum enn dette når partene forbereder seg og tar forliksklagen på alvor.

Advokatforeningen, Agder lagmannsrett, Finans Norge, Forbrukerrådet, Hovedorganisasjonen Virke, Jussbuss og Rettspolitisk forening støtter ikke forslaget om å heve beløpsgrensen. *Finans Norge* ser betenkeligheter ved forslaget.

Advokatforeningen begrunner sitt syn slik:

«Selv om en tilsvarende justering som foreslåes mht. småkravprosess kan synes nærliggende, er svakhetene ved forliksrådsbehandlingen, særlig dens dømmende virksomhet, slik at det for alle saker som ikke er bagatellartede eller kan påregnes avgjort ved fraværsdom, anser Advokatforeningen at forliksrådets kompetanse ikke bør utvides, selv ikke ved beløpsmessig justering i samsvar med pengeverdien.»

Agder lagmannsrett viser til at deres inntrykk av behandlingen av enkeltsaker i forliksrådene ikke er positivt, og uttaler:

«Det er eksempler på at behandlingen er overfladisk, undertiden bent frem slurvete, og hvor avgjørelsene lider av klare feil. Etter vår oppfatning er det iallfall ikke grunn til å utvide plikten til forliksrådsbehandling og forliksrådets domskompetanse utover dagens verdigrænse på 125 000 kroner. Det er ikke noen nødvendig sammenheng mellom verdigrænsen for forliksrådsbehandling og anvendelsesområdet for småkravprosessen. Det er ikke uforholdsmessig at saker om verdier i størrelsesorden 125 000 til 200 000 kroner behandles direkte ved småkravprosess i tingretten.»

Blant annet høringsinstansene *Finans Norge* og *Forbrukerrådet* uttrykker bekymring for en utvidelse av forliksrådets domskompetanse i fagtekniske og kompliserte saker, under henvisning til forliksrådets begrensede kompetanse innenfor bevisvurdering og rettsanvendelse. Forbrukerrådet peker også på følgende:

«I tillegg har forliksrådet et betydelig antall fraværdommer som kan føre til økt ressursbruk både i forliksrådene og tingrettene, jf. Prop. 62 L (2017–2018) kap. 4.1.4. Det kan da stilles spørsmål til om et økt sakstilfang vil være kostnadsreducerende og føre til den effektiviseringen i tingretten man har tenkt.»

Også *Jussbuss* peker på de rettssikkerhetsmessige utfordringene ved forliksrådsbehandling og det høye antallet fraværssaker. Høringsinstansen viser videre til at andre land med lignende tvisteløsningsorganer som forliksrådet har lavere beløpsgrenser for slik tvistebehandling enn dagens beløpsgrense for obligatorisk forliksrådsbehandling, og at i flere av disse landene avgjøres slike tvister av personer med juridisk kompetanse.

Hovedorganisasjonen Virke viser til at saksøker står fritt til å anlegge sak for forliksrådet selv om tvistesummen er høyere enn beløpsgrensen, og at et slikt saksanlegg avbryter foreldelsesfristen. En økning av beløpsgrensen vil etter Hovedorganisasjonen Virkes oppfatning primært medføre flere saker som innstilles i forliksrådet, uten merkbar økning i antall saker som løses i forliksrådet.

Utlendingsdirektoratet (UDI) er i all hovedsak positive til de foreslåtte endringene, men påpeker at bevissituasjonen i deres saker ofte er sammensatt og de juridiske problemstillingene kompliserte. Etter UDIs syn er krav mot dem ofte uegnet for behandling i forliksrådet, og ved en økning i beløpsgrensen vil det derfor være behov for et tydelig regelverk som regulerer anledningen til å motsette seg forliksrådsbehandling.

3.4 Departementets vurderinger

Utgangspunktet i tvisteloven er at alle saker om formuesverdier som kan tas til behandling i forliksrådet, skal behandles der. I forarbeidene ble det gjort en vurdering av hvilke saker som likevel ikke bør omfattes av kravet om obligatorisk forliksrådsbehandling. Det ble presisert at saker om høye tvistebeløp ikke nødvendigvis er mer kompliserte enn saker om små beløp, men at det likevel er særlige hensyn som gjør seg gjeldende for

saker med en betydelig tvistesum, se Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) punkt 8.2.4.4 på side 96–97, hvor det uttales følgende:

«En rekke saker med høye tvistebeløp er ikke mer kompliserte enn saker om små beløp, verken når det gjelder å forstå de aktuelle rettsreglene eller å avklare saksforholdet. Det er likevel rimelig å anta at partene vil bruke mer ressurser jo høyere tvistesummen er, på å overbevise retten om de faktiske forhold som er påberopt. Når partene på grunn av en betydelig tvistesum gjennomgående har ønske om en mer omfattende bevisføring enn det den enkle saksbehandlingen i forliksrådet legger opp til, er det mye som kan tale for at det ikke bør være nødvendig å bringe saken dit. Særlig vekt får dette når begge parter har engasjert advokat. [...] Når saken gjelder betydelige verdier, er det også større grunn til å respektere en parts ønske om å bruke ressurser på at tvisten blir meklet eller avgjort av personer med høyest mulig kompetanse i saksbehandling, bevisvurdering og rettsanvendelse. De tanker som ligger bak lovens gjennomgående proporsjonalitetsprinsipp bør under slike omstendigheter ikke brukes som begrunnelse for å gjøre det nødvendig å få saken løst gjennom den enkle behandlingen i forliksrådet.»

Når det gjelder det konkrete beløpet for verdigransen, fremgår det av forarbeidene at det var gjort stikkprøver som viste at kun en liten andel av saker med tvistesum over 125 000 kroner ble pådømt eller forlikt, og at forliksrådets effektivitet som tvisteløser er lav for saker med de høyeste tvistebeløpene, se Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) punkt 8.2.4.4 side 97.

Hensynene som ble vektlagt i forarbeidene, og som begrunner regelen for en beløpsgrense for nødvendig forliksrådsbehandling i saker om formuesverdier, gjør seg etter departementets vurdering fortsatt gjeldende. Slik som ved vurderingene knyttet til selve unntaksadgangen vil hensynet til partenes ønske om en mer grundig behandling med juridisk fagkyndighet i saker med høye tvistebeløp være av betydning for vurderingen av nivået for den øvre beløpsgrensen. Dette må avveies mot hensynet til at flest mulig saker bør få sin løsning på lavest mulig nivå og med lavest mulig kostnader, som lå til grunn for tvistelovens utgangspunkt om at forliksrådsbehandling bør være nødvendig i alle saker.

Forliksrådet er et lekmannsorgan med en enkel saksbehandlingsform. Dette har den fordel

at en forlikradsbehandling er svært lite kostnadskrevenne både for partene og for samfunnet sammenlignet med behandling i de ordinære domstolene. At man ved forlikradsbehandling kan få løst tvister endelig, enten ved forlik eller dom, uten store kostnader for partene, taler etter departementets syn for at forlikradsbehandling bør benyttes i flere saker, slik et forslag om å heve beløpsgrensen vil medføre.

Flertallet av høringsinstansene som har uttalt seg om beløpsgrensene i §§ 6-2 og 6-10, er positive til en økning, og blant de som har uttalt seg om konkrete beløpsgrenser, støtter et flertall at beløpsgrensen heves til 250 000 kroner. Som begrunnelse for dette peker høringsinstansene på at flere av sakene som i dag behandles i domstolene, kunne vært løst i forlikrådet, at belastningen på tingrettene vil dempes ved en slik økning, og at det er naturlig og hensiktsmessig at grensen er den samme som for småkravsakene. Ingen av høringsinstansene som er positive til en heving foreslår å begrense hevingen til kun å ta utgangspunkt i økningen i kroneverdien.

Innvendingene fra høringsinstansene som ikke støtter en heving, eller som foreslår at beløpsgrensen heves til 200 000 kroner, bygger i hovedsak på hensynet til partenes rettsikkerhet. Det vises til den enkle saksbehandlingen, forlikrådenes manglende fagkyndighet og det høye antallet fraværdommer avsagt av forlikrådene.

Departementet vil understreke at tvisteloven gjennomgående søker å stille krav til forutgående mekling og avklaring. Som en generell begrunnelse for krav om forlikradsbehandling vises det i Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) punkt 8.2.4.4 på side 94 til følgende:

«[L]oven [bør] stille visse krav til mekling og avklaring for at saker kan bli brakt inn til behandling i tingretten som den ordinære førstinstansen. Fordi rettslig behandling av en sak er dyr for både partene og samfunnet, bør det ikke være nok at partene bare avklarer grunnlagene for sine krav og de bevis de vil føre. Det bør også stilles krav om at tvisten forsøkes løst gjennom tvisteløsningsordninger som utgjør et alternativ til å gå til tingretten som den alminnelige førstinstansen.»

Mekling er ment å være det primære ved forlikradsbehandlingen. Departementet mener at en heving av beløpsgrensen, og således en viss utvidelse av forlikrådets kompetanse, må ses i lys av tvistelovens formål om at det skal legges til rette for en forutgående meklingsmulighet. I et slikt

perspektiv bør man etter departementets syn også kunne legge vekt på at prosessordningen som et hele ivaretar rettssikkerhetshensyn knyttet til behovet for en grundig saksbehandling i saker med høy tvistesum.

Den behandlingen som skjer i forlikrådet, skal rett nok være enkel, hurtig og billig, jf. tvisteloven § 6-1 første ledd, noe som vil kunne gå på bekostning av grundighet og at man oppnår materielt riktige løsninger i enkelte tilfeller. Samtidig er det gitt regler i tvisteloven kapittel 6 nettopp med det for øyet at rettssikkerhetshensynet til partene skal ivaretas, blant annet med det formål at forlikradsbehandlingen ikke skal virke som et urimelig forsinkende element i tvisteløsningen. Behandlingen i forlikrådet kan innstilles allerede etter at tilsvar er innkommet dersom det er lite sannsynlig at saken vil egne seg for videre behandling i forlikrådet, og etter krav fra en part dersom rettsmøtet ikke er avsluttet etter tre timer eller innen tre måneder etter at forliksklagen ble forkynt, jf. § 6-11 første ledd. Mangelfull behandling i forlikrådet kan videre repareres ved å bringe saken inn for tingretten. Etter lovendringen i tvisteloven § 6-14 fjerde ledd som trådte i kraft 1. januar 2019, kan det for øvrig begjæres oppfriskning av fraværdommer avsagt av forlikrådet. Begrensningen i § 6-10 fjerde ledd om at forlikrådet bare kan avsi dom hvis medlemmene er enige om at grunnlaget er tilstrekkelig, innebærer videre at dersom forlikrådet anser at saken er for juridisk eller faktisk komplisert, slik blant andre UDI uttrykker bekymring for i sin høringsuttalelse, skal den ikke pådømmes.

At det er fastsatt samme beløpsgrense for forlikrådets adgang til å avsi dom som for kravet om obligatorisk forlikradsbehandling, ble i forarbeidene blant annet begrunnet i behovet for å unngå at en saksøkers mulige motvilje mot dom i forlikrådet blir et argument mot at vedkommende frivillig søker mekling i forlikrådet om tvister for større beløp. Departementet fastholder at de to beløpsgrensene fortsatt bør være sammenfallende.

Obligatorisk forlikradsbehandling i flere saker vil legge til rette for at parter som har begrenset økonomi, kan få sakene sine behandlet hos et uavhengig organ. En høyere beløpsgrense vil kunne bidra til at flere saker løses i minnelighet, idet mekling er det primære ved forlikradsbehandlingen. Forslaget om å heve beløpsgrensen vil bidra til en avlastning for tingrettene og til å holde kostnadsnivået nede både for partene og samfunnet. Departementet mener på denne bakgrunn at beløpsgrensen i § 6-2 annet ledd bokstav

a bør heves, og det foreslås å heve beløpsgrensen til 200 000 kroner.

Departementet legger vekt på hensynet til partenes ønske om en mer grundig behandling med juridisk fagkyndighet i saker med høye tvistebe løp, og vurderer det derfor slik at verdigrensen i denne omgang ikke bør heves til 250 000 kroner, slik som antydnet i høringsnotatet. Flere høringsinstanser har pekt på utfordringer ved forlikrådenes kompetanse og at en del saker med høye tvistebe løp uansett blir innstilt i forlikrådet. Dette kan tilsi at formålet om en rask og billig tvisteløsning ikke slår til ved forlikrådsbehandling av disse sakene.

Forslaget om å heve verdigrensen for obligatorisk forlikrådsbehandling til 200 000 kroner vil innebære at beløpsgrensen ikke lenger vil være sammenfallende med verdigransene for småkravprosess og for ankesum, som departementet foreslår å heve til 250 000 kroner, se punkt 4.4. og punkt 5.4. Dette vil innebære at saker med tvistesum mellom 200 000 og 250 000 kroner som utgangspunkt vil bli behandlet i én instans, det vil si i tingretten etter reglene for småkravprosess, og som utgangspunkt uten adgang til overprøving i lagmannsretten. Departementet vil i den forbindelse vise til høringsinnspillet fra Agder lagmannsrett, hvor det gis uttrykk for at det ikke

nødvendigvis trenger å være sammenfall mellom verdigrensen for forlikrådsbehandling og anvendelsesområdet for småkravprosess. Departementet er enig i dette og ser det slik at saker med tvistesum mellom 200 000 og 250 000 kroner vil få en fullgod behandling i tingretten ved småkravprosess. Samtidig vil det også for saker med tvistesum over 200 000 kroner være adgang til behandling i forlikrådet selv om loven ikke stiller vilkår om dette for å kunne ta ut stevning for tingretten. Partene kan selv velge forlikrådsbehandling.

Ankesummen i tvisteloven § 29-13 første ledd foreslås som nevnt hevet til 250 000 kroner. Som det fremgår av punkt 5.4 nedenfor, er det både fremhevet i forarbeidene og presisert nærmere i departementets vurderinger at det ved vurderingen av samtykke til overprøving i lagmannsretten etter tvisteloven § 29-13 første ledd vil være særlig viktig at det åpnes for en kvalitetskontroll av saksbehandlingen i tingretten for saker som er behandlet etter småkravprosess. For øvrig, når det gjelder vurderingen av samtykke til overprøving etter § 29-13 første ledd, viser departementet i punkt 5.4 til forutsetningen om at samtykkeregelen blir praktisert på en smidig måte når tvistesummen ligger i den øvre delen av virkeområdet.

4 Verdigransen for behandling etter reglene om småkravprosess

4.1 Gjeldende rett og bakgrunnen for den nåværende verdigransen

4.1.1 Gjeldende rett

I tvisteloven kapittel 10 er det gitt bestemmelser om domstolsbehandling i form av småkravprosess. Småkravprosess er den ordinære behandlingsmåten for små krav i saker for tingretten. Bestemmelsene i kapittel 10 legger opp til en raskere og mer summarisk saksbehandling enn allmennprosess, og det gjelder begrensninger for hvilke sakskostnader som kan kreves erstattet. På denne måten bidrar småkravprosess til å lette tilgangen til domstolene, slik at man ivaretar den enkeltes behov for å få håndhevet sine rettigheter, jf. tvisteloven § 1-1 første ledd. Prosessformen er samtidig et utslag av proporsjonalitetsprinsippet: Saksbehandlingen og kostnadene skal stå i et rimelig forhold til sakens betydning, jf. § 1-1 annet ledd fjerde strekpunkt og § 10-1 første ledd.

Tvisteloven § 10-1 annet ledd bokstav a fastsetter at småkravprosess som hovedregel er behandlingsmåten i saker der tvistesummen er under 125 000 kroner. Etter § 10-1 annet ledd bokstav b er det på nærmere vilkår anledning til å behandle også saker med tvistesum på 125 000 kroner eller mer etter reglene om småkravprosess. Det samme gjelder etter bokstav c for saker som ikke dreier seg om formuesverdier. Samtidig er det i § 10-1 tredje ledd bokstavene a til c gjort unntak fra behandling i småkravprosess for visse tilfeller hvor prosessformen anses som mindre egnet. I tillegg har tredje ledd bokstav d et mer generelt unntak for tilfeller der saken for en part har vesentlig betydning ut over den konkrete tvisten, eller der hensynet til forsvarlig behandling nødvendiggjør behandling ved allmennprosess. Unntaket i bokstav d har i juridisk teori vært betegnet som «en sikkerhetsventil», jf. Schei m.fl., *Tvisteloven Kommentartutgave Bind I* (2. utgave, Oslo 2013) side 358, og det er uttalt i forarbeidene at det generelt skal mye til for å benytte unntaket, se NOU 2001: 32 B punkt 10.2 side 763.

Reglene i tvisteloven § 10-1 om anvendelsesområdet for småkravprosess må ses i sammenheng med tvisteloven kapittel 17 om verdifastsettelse. Bestemmelsene i § 17-1 annet og tredje ledd legger opp til et grunnleggende skille mellom formuesverdier og ideelle interesser, som kan få betydning for adgangen til å behandle en sak ved småkravprosess. Videre inneholder §§ 17-2 til 17-4 beregningsregler som kommer inn hvis saken først anses for å gjelde formuesverdier. Beregningsreglene vil kunne være avgjørende for om tvistesummen er høyere eller lavere enn verdigransen i § 10-1 på 125 000 kroner. En nærmere redegjørelse for skillet mellom saker om formuesverdier og ideelle interesser er gitt nedenfor i punkt 5.1.1.

4.1.2 Bakgrunnen for den nåværende verdigransen

Tvistemålsutvalget fremholdt at anvendelsesområdet for småkravprosess først og fremst må fastlegges ut fra kriterier som begrunner den særlige behandlingsformen, og at kostnadsaspektet er det sentrale. Med henvisning til at kostnadene ved allmennprosess blir for store i forhold til verdien av tvisten, ble det lagt til grunn at tvistegjenstandens verdi er det viktigste avgrensningskriteriet, se NOU 2001: 32 A punkt 11.8.2 side 339. Utvalget gjorde en vurdering av hvilket nivå tvistesummen må være på for å unngå at det ved behandling etter allmennprosess blir slik at de samlede prosessutgiftene vanligvis overstiger tvistebeløpet. På denne bakgrunn foreslo utvalget at saker med en tvistesum som er lavere enn to ganger folketrygdens grunnbeløp (G) (per 1. mai 2001 totalt 102 720 kroner), skulle underlegges en enklere og billigere behandling etter reglene for småkravprosess. En beløpsgrense mellom 1 og 2 G ble vurdert, og utvalget landet altså på det høyeste alternativet. Utvalget viste i den forbindelse til at småkravreglene er fleksible og legger til rette for en klart grundigere behandling av de «store» småkravene enn av de helt små kravene.

Departementet sluttet seg til utvalgets begrunnelse for småkravprosessens virkeområde og foreslo en beløpsgrense nært opptil utvalgets forslag, på 125 000 kroner. Departementet kommenterte også hvorfor beløpsgrensen ikke ble satt lavere, det vil si ned mot et nivå tilsvarende 1 G. Det ble blant annet vist til at selv med en allmennprosess som blir mindre ressurskrevende for partene enn etter datidens tvistemålslov, er prisnivået på retts hjelptjenester så høyt at det også for saker med tvistesum mellom 60 000 kroner og 125 000 kroner er behov for en forenklet prosess. Uten en slik forenklet prosess ville partene i disse sakene kunne utsette seg for en uforholdsmessig høy prosessrisiko dersom begge sidene engasjerer advokat, noe som ville kunne føre til at mange av sakene ikke blir avgjort i domstolene, se Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) punkt 15.5.3 side 198–199.

4.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet side 38 vises det til at reglene om småkravprosess bygger på en avveining av hensynet til rettsikkerhet og hensynet til en enkel og kostnadsbesparende saksbehandling. Det fremheves imidlertid at reglene er utformet med sikte på å oppnå en forsvarlig saksbehandling som skal lede til et materielt riktig resultat. Departementet uttaler følgende om det generelle behovet for å øke verdigransen for behandling ved småkravprosess:

«I lys av dette er departementets syn at det som utgangspunkt er rom for å vurdere å øke beløpsgrensen selv om det vil innebære at også tvister av større økonomisk betydning vil bli underlagt en enklere saksbehandling enn ved allmennprosess.

Dersom man legger til grunn utviklingen av kroneverdien fra 2005 til mai 2018, med utgangspunkt i konsumprisindeksen, viser beregninger at 125 000 kroner i 2005 tilsvarte 163 730 kroner i mai 2018 (prisstigning 31 prosent). Departementet ser det slik at beløpsgrensen som et minimum bør heves til dette nivået.»

Videre reiser departementet spørsmål om å forhøye verdigransen utover det endringene i pengeverdien tilsier, se høringsnotatet side 38–39:

«Som nevnt i evalueringsrapporten, kan det også være grunn til å vurdere om virkeområdet

for småkravprosess bør utvides utover hva økningen i konsumprisindeksen tilsier. En heving av beløpsgrensen vil kunne bidra til at flere saker kan bli behandlet på en forenklet måte og med en saksbehandling som står i forhold til sakens betydning.

På samme måte som ved vurderingene departementet gjorde i Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 198–199, antas det at utviklingen i prisnivået på retts hjelptjenester begrunner et behov for en enklere og raskere prosess også for saker med tvistesum over 125 000 kroner. Saker som i dag i beskjeden utstrekning overskrider dette beløpet, blir i all hovedsak behandlet etter allmennprosessens regler. Det antas at behovet for en forenklet og proporsjonal saksbehandling kan gjøre seg gjeldende også for saker med tvistesum i størrelsesorden 200 000 kroner.

En utvidelse av virkeområdet for småkravprosess vil kunne øke antallet selvprosederende parter i saker for domstolene. Den totale saksinngangen vil også kunne øke i tråd med at krav som ellers ikke ville ha blitt reist for domstolen, som følge av endringene vil bli brakt inn for domstolene.»

Etter dette skisserer departementet følgende forslag i høringsnotatet på side 39:

«Departementet antar at det er hensiktsmessig å heve beløpsgrensen også utover det nivået økningen i pengeverdien tilsier. Et forslag kan være at alle tvistesaker med tvistesum under kr 250 000 skal behandles etter reglene om småkravprosess. Som en følge av en eventuell endring av beløpsgrensen foreslår departementet å endre den øvre grensen for erstatning av sakskostnader, som etter tvisteloven § 10-5 andre ledd er fastsatt til 25 000 kroner. Beløpet uttrykker det høyeste beløp som kan kreves erstattet for retts hjelp og fagkyndige meddommere etter § 10-5 første ledd bokstav d, og er relatert til en maksimal tvistesum på 125 000 kroner og en prosentsats på 20. Med utgangspunkt i et tilsvarende forholdstall vil beløpsgrensen måtte settes til 50 000 kroner dersom tvistesummen foreslås endret til 250 000 kroner. Tilsvarende kan det være grunn til å heve minstebeløpet (2 500 kroner) som angis i § 10-5 annet ledd. Et forslag kan være å heve minstebeløpet til 5000 kroner.»

4.3 Høringsinstansenes syn

Det var bred støtte under høringen til forslaget om å heve verdigransen for behandling i småkravprosess. De fleste instansene som støtter en heving av verdigransen, uttaler samtidig at grensen bør ligge på 250 000 kroner, slik departementet foreslo. Disse er *Advokatforeningen, Agder lagmannsrett, Bergen tingrett, Den norske Dommerforening, Domstoladministrasjonen, Finans Norge, Forbrukertilsynet, Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS), Jordskifterettene i Sogn og Fjordane, Landsorganisasjonen i Norge (LO) og Oslo tingrett.*

En annen gruppe høringsinstanser støtter en heving av verdigransen uten at de uttaler seg om det konkrete nivået: *Asker og Bærum tingrett, Gjøvik tingrett, Kongsberg og Eiker tingrett, Norges Høyesterett og Sør-Trøndelag tingrett.*

Videre er det noen høringsinstanser som støtter en heving av verdigransen, men til et lavere beløp. Disse er *Drammen tingrett, Kristiansand tingrett og Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO).*

Virke Inkasso og Utlendingsdirektoratet har innvendinger mot forslaget om å heve verdigransen. *Forbrukerrådet, Forskergruppen for tvisteløsning ved Det juridiske fakultet – Universitetet i Oslo og Norges Rederiforbund* uttaler seg om også om forslaget, se nærmere nedenfor. Det er imidlertid ingen høringsinstanser som uttrykker klar motstand mot å heve verdigransen for småkravprosessen.

For øvrig har flere høringsinstanser nærmere uttalelser som knytter seg til forslaget om å heve verdigransen, blant annet om rettsmekling, planmøter, tidsbruk og sakskostnader. Dette har i stor grad sammenheng med at forslaget ble presentert som en del av et høringsnotat som omhandlet flere sider ved reglene om småkravprosess enn bare hevingen av verdigransen.

Som en av høringsinstansene som ønsker en verdigrans på 250 000 kr, uttaler *Domstoladministrasjonen*:

«Formålet med reglene om småkravprosess er å bidra til bedre proporsjonalitet mellom omfanget av saksbehandlingen og sakens betydning. Ved siden av en raskere og mer effektiv behandling av de minste sakene, er en viktig side med småkravprosessen at sakskostnadene begrenses. Kostnadsgrensen fører til redusert prosessrisiko for partene, noe som har betydning for partenes reelle tilgang til de alminnelige domstolene, også når det tvistes om relativt sett små verdier. Domstoladmi-

nistrasjonen mener at reglene om småkravprosess egner seg for saker som gjelder verdier ut over den verdigransen som gjelder i dag, og at det ut fra et brukerperspektiv er ønskelig med en sakskostnadsbegrensning på 20 % av tvistesummen i en større andel av sakene. Vi støtter forslaget om å heve verdigransen for småkravprosessen, og mener kr 250 000 er et fornuftig nivå.»

Tilsvarende uttaler *Oslo tingrett*:

«I høringsnotatet punkt 5.3.4 er det foreslått å øke verdigransen for småkravssaker fra kr 125 000 til kr 250 000. En slik endring vil bidra til mer nøktern og rasjonell ressursbruk i et større antall av de beløpsmessig mindre sakene, noe som er positivt og målfremmende. Vår erfaring er at sakskostnadsnivået ofte øker betraktelig så snart tvistesummen overskrider terskelen for småkrav. Det er derfor grunn til å tro at mange velger å avstå fra å bringe slike saker inn for domstolene av frykt for å pådra seg et betydelig sakskostnadsansvar. Ved å utvide småkravprosessens nedslagsfelt vil domstolene bli mer tilgjengelig for parter med krav som på forsvarlig vis bør kunne avgjøres innenfor rammen av småkravsreglene. Dette fordi partene i stor grad vil kunne forutberegne sakskostnadsrisikoen de blir eksponert for.

Riktignok vil forslaget medføre at flere saker av stor økonomisk betydning for partene vil bli avgjort på en enklere måte enn i dag. Vi mener likevel at dette ikke er et avgjørende argument mot å øke verdigransen. Småkravsreglene er svært fleksible, noe som gjør det mulig å tilpasse behandlingen av den enkelte sak til dens betydning for partene.»

Sør-Trøndelag tingrett uttrykker i utgangspunktet støtte til en heving av verdigransen, og utdyper ellers sitt standpunkt slik:

«Punkt 5 om småkravprosess legger opp til en økning av beløpsgrensen som vi i utgangspunktet støtter. Beløpet kan med fordel knyttes opp mot rettsgebyret eller grunnbeløpet for å unngå stadige lovendringer. Beløpet må naturlig nok samkjøres med reglene som gjelder for forliksrådet og samtykkekravet for behandling i lagmannsretten. Vi skal gjøre oppmerksom på at endringen vil medføre en god del flere småkravssaker. Disse sakene er krevende for domstolene, bl. a. fordi arbeidet med å veilede og klargjøre har en tendens til å være mer omfat-

tende enn i saker etter allmennprosessen, og fordi lovgiver har lagt opp til at disse sakene skal prioriteres for hurtig behandling. Dersom domstolene fortsatt skal prioritere disse – i prinsippet de minst viktige sakene – må lovgiver være bevisst på at den foreslåtte endringen kan få konsekvenser for andre deler av domstolenes portefølje som domstolen i så fall må gi lavere prioritet. Porteføljen som da må nedprioriteres er – etter vårt syn – saker som jevnt over fortjener større oppmerksomhet enn saker som følger småkravprosessen.»

Drammen tingrett ønsker bare en heving av verdigrænsen i form av en indeksregulering, og peker på følgende:

«Drammen tingrett er kritisk til å bringe enda flere saker inn under reglene for småkrav. Det vil lede til enda flere selvprosederende parter. Slike saker er utfordrende idet det er en vanskelig balansegang mellom å skulle veilede selvprosederende, samtidig som dommeren skal være objektiv. Det er også en utfordring at preklusjonsregelen ikke gjelder i småkravsaker. I tillegg mener vi det er uheldig å utvide hvilke saker som skal anses som småkravsaker sett i lys av at det er begrenset ankeadgang. Dersom verdigrænsen økes, uten at det gis åpning for å omklassifisere saken til allmennprosess, bør ankeretten utvides for saker som gjelder vanskelige juridiske spørsmål eller har stor velferdsmessig betydning for en part.

Drammen tingrett mener hensynet til en kostnadseffektiv behandling bedre kan oppnås gjennom bedre og mer fleksible regler for dommerens kostnadsstyring, jf. Pkt. 6.3, fremfor å la grænsen for småkrav ligge på 250 000,-. Drammen tingrett er imidlertid positive til å indeksjustere beløpet opp.»

Kristiansand tingrett uttaler seg i samme retning:

«Kristiansand tingrett er enig i at verdigrænsen bør økes. En økning fra kr 125.000,- til kr 250.000,- vil imidlertid være opp mot kr 100.000,- over hva som tilsvarer en økning som skal kompensere for reduksjonen i pengeverdi siden verdigrænsen ble fastsatt. For de fleste private parter vil dette være pengesummer som er betydelige sett opp mot privatøkonomien, og der mange vil forvente en mer grundig behandling enn hva som gis gjennom småkravprosessen. Vår oppfatning er videre at det i området kr 150-250.000,- i tvistesum også er flere saker av

en viss kompleksitet. Slik vi ser det, tilsier hensynene bak småkravprosessen at økningen i verdigrænsen ikke settes helt opp til kr 250.000,-, men f. eks. kr 175.000,- eller 200.000,-. En annen sak er at verdigrænsen bør settes slik at den øker automatisk med redusert pengeverdi, f. eks. slik at den settes til 2 G.»

Forbrukerrådet synes ikke å uttrykke noe helt klart standpunkt til spørsmålet om å heve verdigrænsen, men peker på fordeler og ulemper ved forslaget og skisserer en alternativ løsning:

«Forbrukerrådet ser både fordeler og ulemper med det fremsatte forslaget for endringer av beløpsgrænsen i tvl. § 10-1, 2.ledd.

Dersom man øker beløpsgrænsen for småkravprosessen, vil dette kunne føre til at flere får prøvet sitt krav ettersom prosessrisikoen er lavere. I tillegg vil dette være kostnadsbesparende og mer effektiv prøving av saker av mindre verdi, noe som også er til fordel for partene.

Rettsikkerhetshensynene som klart gjør seg gjeldende ved forlikrådsbehandling av sakene er ikke fremtredende i småkravprosessen. Reglene for gjennomføring av småkravprosessen vil etter Forbrukerrådets syn i stor grad ivareta rettsikkerheten og forsvarlig saksbehandling også for krav opp mot beløp i størrelsesorden 250 000.

Som det fremgår i vår kommentar under pkt. 8.1 er Forbrukerrådet av den klare oppfatning at forlikrådene ikke bør få økt domskompetanse, verken ved indeksregulering eller inn-til 250 000'.

Dersom man beholder beløpsgrænsen for forlikrådsbehandling, men øker beløpsgrænsen for småkravprosess og for anke til lagmannsretten etter tvl. § 29-13, 1.ledd, vil dette i praksis føre til ett-trinnsbehandling av sakene i størrelsesorden mellom 125 000 – 250 000. Dette vil klart være en uheldig virkning.

En løsning kan da være å øke beløpsgrænsen for småkravprosessen, men ikke øke beløpsgrænsen for anke til lagmannsretten. Vi antar dette vil ha en klar effektiviseringskonsekvens i tingrettene.

Selv om en slik løsning bryter med systematikken hvor man har sammenfallende grænser for forlikrådsbehandling, småkravprosess og ankesum til lagmannsretten, er Forbrukerrådet av den oppfatning at klare rettsikkerhetshensyn taler sterkt mot å øke beløpsgrænsningen for forlikrådet.»

Forskergruppen for tvisteløsning ved Det juridiske fakultet – Universitetet i Oslo trekker frem enkelte mer prinsipielle momenter:

«Departementet foreslår videre å heve verdigransen for behandling etter reglene om småkravsaker til 250 000,-. Vi oppfordrer departementet til å gjøre en vurdering av hvor stor andel av de sivile sakene som da blir underlagt småkravbehandling. Dersom man ved å heve verdigransen nærmer seg et vippepunkt der flertallet av sivile saker går etter småkravreglene, vil det i realiteten innebære at denne behandlingen blir hovedregelen, og ikke unntaket. I reglene om småkravsaker har man fire på rettssikkerhetskravene til fordel for en hurtig og konsentrert behandling av saken. Om småkravbehandling blir hovedregelen, kan økningen av verdigransen i realiteten endre det overordnede synet på vår prosessordning.»

Norges Rederiforbund uttrykker heller ikke noe klart standpunkt til forslaget. Rederiforbundet peker imidlertid på enkelte sakstyper der småkravprosessen kan være mindre egnet:

«En økning av verdigransen for småkravprosess antas å gjøre prosessformen attraktiv for et større antall tvistesaker. Imidlertid bemerkes det at småkravprosess ikke er en like hensiktsmessig prosessform for alle sakstyper. Dette gjelder eksempelvis stillingsvernsaker som ofte kan være betydning for andre enn partene i den aktuelle tvisten.

Det bør vurderes om kravene for anvendelse av unntaksregelen i tvisteloven § 10-1 tredje ledd, bokstav d), om behandling i allmennprosess med grunnlag i hensynet til forsvarlig behandling, bør lempes i saker hvor en avgjørelse kan virke tvistefremmende for andre saker.»

Virke Inkasso synes å være mer negativt innstilt til å heve verdigransen for småkravprosessen, i alle fall til at den heves til 250 000 kroner:

«Virke Inkasso stiller spørsmål ved om det er riktig å øke beløpsgrensen for hvilke saker som omfattes av småkravprosess til kr. 250.000, samtidig som det opprettholdes et lavt nivå for erstatning av sakskostnader. Det bemerkes at oppgavene som påligger prosessfullmektigene langt på vei er de samme om saken behandles under småkravprosess eller allmennprosess.

Rettssikkerhetshensyn og hensynet til forsvarlig saksbehandling tilsier at beløpsgrensen ikke bør heves i særlig utstrekning. Eventuelt bør det ikke fastsettes så snevre grenser for å kreve sakskostnader.»

Utlendingsdirektoratet peker på mulige uheldige konsekvenser for direktoratets ressursbruk:

«Vi ønsker imidlertid å påpeke at en heving av beløpsgrensen for småkravprosess og en utvidet mulighet for bruk av forliksrådsbehandling som førsteinstans, kan få negative konsekvenser for vår ressursbruk. Heving av beløpsgrensen i småkravprosess kan medføre at flere krav blir gjenstand for en rettsliggjøring.»

Kristiansand tingrett viser til forholdet mellom forslaget om å heve verdigransen for småkravprosess og forslaget om den mer generelle sakskostnadsbegrensningen som ble foreslått i høringsnotatet på side 41 følgende, og mener at hensynet bak å foreta en vesentlig reell økning av verdigransen for småkravsaker ikke slår tilsvarende til dersom forslaget om en kostnadsbegrensning for enkelte saker i allmennprosessen følges opp.

Når det gjelder andre spørsmål som har sammenheng med forslaget om å heve verdigransen for småkravsaker, har flere instanser uttalt seg om forholdet mellom en heving av verdigransen og adgangen til å rettsmekle i småkravprosessen. *Advokatforeningen* påpeker at når beløpsgrensen øker, vil også muligheten for å åpne for rettsmekling kunne bli viktigere.

Tilsvarende uttrykker *Asker og Bærum tingrett* at det vil kunne være formålstjenlig å rettsmekle i flere av småkravsakene, og at man generelt er svært restriktiv med å gjøre dette i disse sakene i dag. *Bergen tingrett* uttaler seg slik om rettsmekling:

«Bergen tingrett foreslår at det vurderes å innføre en unntaksregel om at det kan rettsmekles i småkravsaker. Det er mange prosesser med tvistesum under kr. 250 000 som er velegnet for mekling, og hvor den muntlige sluttbehandlingen ikke vil gi tilstrekkelig rom for forhandlinger. For å holde kostnadsnivået nede, bør det være en snever unntaksregel, men det bør være anledning i særlige tilfeller. Dette kan tenkes løst ved en regel om at 'i særlige tilfeller kan rettsmekling foretas'.»

Også *Den norske Dommerforening* og *Oslo tingrett* ønsker en større adgang til rettsmekling i små-

kravprosess. I *Oslo tingretts* hørings svar vises det i en fotnote til at det etter gjeldende regelsett er «forutsatt at det ikke skal avholdes rettsmekling i småkravssaker, jf. Schei m.fl., *Tvisteloven* (2. utgave) side 361».

Videre uttaler *Asker og Bærum tingrett* at man, hvis beløpsgrensen heves, bør vurdere å åpne for å kunne holde planmøter i en del av småkravsakene. På samme måte uttrykker *Oslo tingrett* at det vil kunne være fornuftig å avholde planmøter i småkravssaker av et visst omfang og en viss kompleksitet. Begge disse høringsinstansene betoner dessuten forskjellige sider av tidsrammene i småkravprosessen. Om det siste uttaler *Asker og Bærum tingrett* at det kan få svært uheldige konsekvenser for domstolens samlede saksavvikling dersom man beholder regelen om at småkravsakene skal avsluttes raskere enn andre saker.

Oslo tingrett antyder på sin side at det med en heving av beløpsgrensen i større grad enn i dag vil kunne foreligge særlig sterke grunner for at rettsmøtet skal vare mer enn én dag. *Den norske Dommerforening* ber departementet om å vurdere å utvide dommerens muligheter til å beslutte at rettsmøtet skal vare lenger enn én dag.

Flere høringsinstanser peker på sammenhengen med reglene om ankesum. *Borgarting lagmannsrett* mener at de to verdighensene bør korrespondere:

«Lagmannsretten mener det er en naturlig sammenheng mellom hvilke saker som er gjensstand for behandling etter reglene om småkravprosess, og saker som krever samtykke fra lagmannsretten for å fremmes til ankebehandling etter § 29-13 første ledd. En økning av verdighens for behandling av saker etter reglene om småkravprosess bør derfor korrespondere med verdighens for ankesum.»

Den norske Dommerforening uttrykker på sin side at verdighensene ikke nødvendigvis må sammenfalle:

«Med et økt krav til ankesum følger at flere saker blir endelig avgjort i tingretten. I dag er det slik at kravet til ankesum sammenfaller med beløpsgrensen mellom småkrav- og allmennprosess i tingretten. Det er Dommerforeningens syn at det ikke nødvendigvis må være et slikt sammenfall. Dersom det skulle være saker som behandles etter allmennprosess i tingretten, men som likevel ikke når opp til kravet til ankesum for lagmannsretten, vil sakene i dette «mellomsjiktet» være undergitt en grun-

digere behandling i tingretten, og betenkelighetene med å slippe færre saker inn til ankebehandling vil være redusert. Ut over dette anser Dommerforeningen det som god og riktig ressursutnyttelse at flere saker får sin endelige avgjørelse i tingretten, og at de sakene som ut i fra proporsjonalitetshensyn ikke bør behandles i ankeinstansen, får et tilstrekkelig godt og forsvarlig tilbud om tvisteløsning i domstolene.»

Kristiansand tingrett peker på lignende hensyn:

«Videre er det slik at det kan være grunn til å sette grensen for småkravssaker lavere enn grensen for ankesum – dersom behandlingen i tingretten har vært grundig, er det lettere å forsvare en redusert ankeadgang.»

Også *Forbrukerrådet* viser til sammenhengen med grensen for anke til lagmannsretten. Forbrukerrådet trekker i tillegg inn betydningen av beløpsgrensen for forlikradsbehandling, og uttaler følgende om dette:

«Dersom man beholder beløpsgrensen for forlikradsbehandling, men øker beløpsgrensen for småkravprosess og for anke til lagmannsretten etter tvl. § 29-13, 1.ledd, vil dette i praksis føre til ett-trinnsbehandling av sakene i størrelsesorden mellom 125 000 – 250 000. Dette vil klart være en uheldig virkning.

En løsning kan da være å øke beløpsgrensen for småkravprosessen, men ikke øke beløpsgrensen for anke til lagmannsretten. Vi antar dette vil ha en klar effektiviseringskonsekvens i tingrettene.

Selv om en slik løsning bryter med systematikken hvor man har sammenfallende grenser for forlikradsbehandling, småkravprosess og ankesum til lagmannsretten, er Forbrukerrådet av den oppfatning at klare rettssikkerhetshensyn taler sterkt mot å øke beløpsbegrensningen for forlikrådet.»

Forslaget i høringsnotatet om å endre sakskostnadsbestemmelsen i tvisteloven § 10-5 annet ledd slik at minstepeløpet økes til 5 000 kroner og maksimumsbeløpet til 50 000 kroner, støttes av *Advokatforeningen*, *Forbrukertilsynet* og *Kongsberg og Eiker tingrett*. *Bergen tingrett* uttrykker støtte til forslaget om at sakskostnadene i småkravprosessen fortsatt skal begrenses til 20 prosent av tvistesummen.

For øvrig har noen høringsinstanser synspunkter på forskjellige sider ved sakskostnadsreglene. *Norsk Sykepleierforbund* uttaler seg om adgangen til å idømme en part fulle sakskostnader:

«Regelen om at motparten kan idømmes å betale fulle sakskomkostninger er snever. Det skal mye til før en part bedømmes for å ha handlet 'uten grunn'. En part kan derfor ikke innrette seg som om han vil ha utsikt til at retten skal ilegge motparten fulle sakskostnader. Disse forholdene kunne med fordel ha vært drøftet i tilknytning til spørsmålet om å øke antall saker som vil falle inn under småkravprosessen.»

Jordskifterettene i Sogn og Fjordane og Landbruks- og matdepartementet peker på at beløpsgrensen i jordskifteloven § 7-9 fortsatt bør samsvare med beløpsgrensen for småkravprosessen i tvisteloven. *Landbruks- og matdepartementet* ber om at det innarbeides et forslag til slik endring av jordskifteloven § 7-9 i forbindelse med det videre arbeidet med endringene i tvisteloven.

4.4 Departementets vurdering

Departementet registrerer at de fleste høringsinstansene støtter en heving av verdigrænsen for behandling i småkravprosessen, og at ingen går uttrykkelig imot forslaget. Blant de som ønsker en heving av verdigrænsen, ønsker dessuten et klart flertall at grensen settes til 250 000 kroner i tråd med forslaget i høringsnotatet – altså en heving ut over det endringene i pengeverdien tilsier.

Som påpekt av flere høringsinstanser, særlig Domstoladministrasjonen og Oslo tingrett, skal småkravprosessen bidra til proporsjonalitet i saksbehandlingen og sikre en reell tilgang til domstolene for partene. Høringsinnspillene og andre uttalelser fra brukerne av regelverket tyder på at småkravprosessen har fungert i tråd med formålet; i artikkelen «Tvisteloven ti på topp og ti på bunn» trekkes småkravprosessen frem som en av de sidene ved tvisteloven som aktørene har positive erfaringer med, se Nordby/Andenæs/Berg, *Lov og Rett* 2012 side 3–22 på side 12. Gjennom å virke for proporsjonalitet i saksbehandlingen bidrar småkravprosessen til effektivisering og innsparing for domstolene. Dette åpner for at ressursene kan brukes der de trengs mest, særlig ved at domstolene kan prioritere de viktigste sakene. En

effektiv og rimelig prosess, med tilhørende begrensninger i partenes mulige sakskostnadsansvar, fører også til redusert prosesserisiko for partene, noe som igjen har betydning for partenes reelle tilgang til de alminnelige domstolene. Tilgang til domstolene – «access to court» – er anerkjent som et sentralt rettsstatlig prinsipp, blant annet med grunnlag i EMK artikkel 6. Når ordningen med småkravprosessen synes å være et egnet middel til å ivareta disse viktige hensynene, anser departementet det ikke som tvilsomt at verdigrænsen bør heves slik at småkravsreglene i alle fall får det samme nedslagsfeltet som de hadde opprinnelig, da tvisteloven ble vedtatt.

Tall fra SSB viser at 125 000 kroner i juni 2005 (månedens for tvistelovens vedtakelse) tilsvarer om lag 168 000 kroner i april 2019. Tar man høyde for videre prisstigning frem til lovendringen eventuelt blir vedtatt, tilsier allerede endringene i pengeverdien at verdigrænsen for småkravprosessen bør ligge rundt 175 000 kroner. Grensen på 125 000 kroner ble videre forutsatt å være tilnærmet lik 2 G ved ikrafttreddelsen, se Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) punkt 23.4.4.2 side 297, jf. punkt 15.5.3 side 199. Med grunnbeløpet fra 1. mai 2019, som er 99 858 kroner, tilsvarer 2 G nærmere 200 000 kroner.

I likhet med en stor andel av høringsinstansene mener departementet imidlertid at grensen bør forhøyes noe ut over dette. Som antydning ligger det en betydelig potensiell effektiviseringsgevinst i et utvidet anvendelsesområde for småkravprosessen. Det er også et poeng at sakskostnadene i saker med en tvistesum rundt 200 000 kroner raskt vil kunne komme til å overstige tvistegjensstandens verdi hvis saken behandles etter allmennprosessens regler. Dette kan i praksis virke som et hinder for tilgangen til domstolene for saker i denne størrelsesordenen. Det dreier seg om ikke ubetydelige krav, som det kan ha stor velferdsmessig betydning for en part å få behandlet i domstolene.

At en heving av verdigrænsen til 250 000 kroner innebærer at saker med merkbar økonomisk betydning som hovedregel skal behandles ved småkravprosessen, kan samtidig hevdes å tale imot en slik heving. For eksempel uttaler Kristiansand tingrett at beløp som nærmer seg 250 000 kroner, for de fleste private parter vil være «pengesummer som er betydelige sett opp mot privatøkonomien», og at «mange vil forvente en mer grundig behandling enn hva som gis gjennom småkravprosessen». Departementet vil imidlertid fremme at kravene til saksbehandlingen i småkravprosessen er forutsatt å være fleksible. I spesial-

merknadene til tvisteloven § 10-1 uttales det følgende om dette, se Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) på side 400:

«I første ledd er det også understreket at småkravprosessen er fleksibel på det viset at det i denne prosessen skal legges særlig vekt på den betydning tvisten har for partene. Saksbehandlingen trenger ikke være like enkel for alle sakene.»

Uttalelser fra flere høringsinstanser underbygger at saksbehandlingen i småkravprosessen vil kunne være tilstrekkelig grundig for krav opp til 250 000 kroner. Oslo tingrett betoner reglens fleksibilitet og gir uttrykk for at de aktuelle sakene bør kunne avgjøres på forsvarlig vis innenfor rammen av småkravsreglene. Også Forbrukerrådet antar at rettsikkerheten i stor grad vil være ivaretatt. Enkelte høringsinstanser, slik som Virke Inkasso, synes derimot å være av motsatt oppfatning.

Hvilken vekt hensynet til rettsikkerheten skal tillegges, må også ses i sammenheng med muligheten til å få lagmannsrettens vurdering av saker som er behandlet etter reglene for småkravprosess i tingretten. Drammen tingrett synes blant annet å mene at det er uheldig å utvide området for småkravprosessen i lys av at det er en begrenset ankeadgang for disse kravene. Til dette vil departementet bemerke at det er forutsatt i forarbeidene at samtykkeregelen praktiseres slik at det relativt oftere gis samtykke til behandling i lagmannsretten når tvistesummen ligger i den øvre delen av virkeområdet for regelen. Videre er det presisert i forarbeidene at det for krav behandlet etter småkravprosessen er særlig viktig at det gjennom samtykke til anke åpnes for en kvalitetskontroll av saksbehandlingen i tingretten, se NOU 2001: 32 B side 776 og Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) punkt 23.4.4.2 side 296. Det vises for øvrig til departementets uttalelser om vurderingen av samtykke til å fremme en anke for lagmannsretten etter tvisteloven § 29-13 første ledd i punkt 5.4 nedenfor.

En beslektet innvending, som fremkommer av Forbrukerrådets høringsuttalelse, er at man risikerer å få bare en éinstansbehandling ved småkravprosess for krav mellom 125 000 kroner og 250 000 kroner gitt at verdigransen for forliksrådet ikke heves tilsvarende. Departementet foreslår å heve verdigransen for obligatorisk forliksrådsbehandling til 200 000 kroner. Se punkt 3.4 ovenfor om departementets vurderinger av forholdet til verdigransen for småkravprosess.

Innvendingen om at småkravprosessen ikke alltid vil være en grundig nok behandlingsform, må videre ses i sammenheng med unntaket i tvisteloven § 10-1 tredje ledd bokstav d. Her er det fastsatt at småkravprosessformen likevel ikke skal benyttes for saker med en tvistesum under 125 000 kroner dersom saken for en part har vesentlig betydning utover den konkrete tvist, eller dersom hensynet til forsvarlig behandling nødvendiggjør behandling ved allmennprosess. I NOU 2001: 32 B på side 763 er det som nevnt uttalt at det generelt skal mye til for å gjøre unntak etter denne bestemmelsen. Begrunnelsen for unntaket er særlig at det også i mer kompliserte saker vil kunne være slik at valget står mellom en forenklet prosess og ingen prosess overhodet, fordi en full behandling ved allmennprosess ikke kan forsvares i lys av sakens verdi. Men hvis virkeområdet for småkravprosessen utvides, bør det etter departementets syn være rom for at det i noe større grad gis adgang til behandling etter allmennprosess, jf. § 10-1 tredje ledd bokstav d, når det gjelder saker med tvistesum i det øvre sjiktet av verdigransen. Dette vil ytterligere kunne ivareta hensynet til en tilstrekkelig grundig behandling av saker der det er særlig behov for dette.

Under høringen ble det også pekt på noen mer prinsipielle sider ved forslaget om å heve verdigransen for behandling i småkravprosess. Forskergruppen for tvisteløsning ved Det juridiske fakultet – Universitetet i Oslo oppfordrer departementet til å vurdere hvor stor andel av de sivile sakene som blir underlagt småkravbehandling dersom verdigransen heves, siden det overordnede synet på vår prosessordning vil kunne endre seg hvis småkravprosessformen i praksis blir hovedregelen. Departementet har innhentet statistikk fra Domstoladministrasjonen som tilsier at forslaget ikke vil få en slik virkning. Statistikken viser at det i 2018 var totalt 1 443 saker som ble avgjort ved småkravprosess. Videre var det 825 saker som hadde en tvistesum mellom 125 000 og 250 000 kroner. Hvis man for enkelhets skyld forutsetter at alle de sistnevnte sakene ville ha blitt avgjort ved småkravprosess dersom verdigransen ble hevet, ville antallet småkravsaker ha økt fra 1 443 til 2 268 i 2018. Det er en økning på omtrent 57 prosent, og det innebærer at rundt 40 prosent av alle saker med tvistesum ville ha blitt behandlet etter småkravprosessreglene. Endringen ville imidlertid bare ha ført til at omtrent 17 prosent av det totale antallet tvistesaker (13 173 saker) ville blitt avgjort etter småkravprosess – en økning på 6 prosentpoeng. Det må også tas i betraktning at unntakene i tvisteloven § 10-1 tredje ledd trolig

innebærer at økningen ville ha blitt noe mindre enn det som er anslått over. Ut fra disse beregningene er det ingen grunn til å tro at en heving av verdigransen til 250 000 kroner vil føre til at behandling i småkravprosess blir den praktiske hovedregelen.

At departementet foreslår å heve verdigransen utover det endringene i pengeverdien mv. tilsier, må for øvrig ses i lys av at departementet ikke går inn for en automatisk reguleringsmekanisme i form av en henvisning til grunnbeløpet. Det har i seg selv en verdi å legge inn et «slingringsmonn» når beløpet ikke forhøyes automatisk. Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt verdigransen bør fastsettes ved et bestemt beløp eller ved henvisning til folketrygdens grunnbeløp, vises det til punkt 6 i proposisjonen.

Flere instanser uttalte seg under høringen om forholdet mellom en heving av verdigransen og adgangen til å rettsmekle i småkravprosess. Til dette vil departementet vise til at det i utgangspunktet er adgang til å rettsmekle også i småkravsakene etter gjeldende rett, siden tvistelovens annen del om mekling og avklaring gjelder for saker om små krav, se Schei m.fl., *Tvisteloven Kommentarutgave Bind I* (2. utgave, Oslo 2013) side 353. Videre, selv om proporsjonalitetsprinsippet i dag kan tas til inntekt for en viss tilbakeholdenhet med å rettsmekle i småkrav saker, vil det etter en eventuell heving av verdigransen kunne bli flere småkrav saker der rettsmekling må anses som forsvarlig og ønskelig.

Under høringen kom det også innspill om andre sider ved småkravprosess, slik som adgangen til å holde planmøte, varigheten av rettsmøtet, tidsrammen for avslutning av saken og utformingen av sakskostnadsreglene. Departementet deler høringsinstansenes syn om at det i lys av en heving av verdigransen kan være grunn til å foreslå andre endringer i reglene om småkravprosess. Spørsmålene vil bli nærmere vurdert

i forbindelse med oppfølgingen av de øvrige forslagene i høringsnotat 12. juli 2018. Som ledd i høringen kom det også innspill om at jordskiftelova § 7-9 første ledd andre punktum burde endres slik at beløpet der tilsvarer beløpsgrensen i småkravprosess. Dette spørsmålet vil bli fulgt opp i departementets videre arbeid med endringer i tvisteloven.

I høringsnotatet ble det foreslått en endring i sakskostnadsbestemmelsen i tvisteloven § 10-5 annet ledd slik at minstebeløpet på 2 500 kroner og maksimumsbeløpet på 25 000 kroner heves i samsvar med hevingen av verdigransen. Under høringen var det tre høringsinstanser som uttrykkelig støttet dette forslaget, samtidig som ingen høringsinstanser uttrykkelig tok avstand fra forslaget. Departementet viser til at maksimumsbeløpet henger nært sammen med 20-prosentbegrensningen og verdigransen for småkravprosess: Det gjeldende maksimumsbeløpet på 25 000 kroner innebærer at man i småkravprosess som hovedregel ikke får dekket sakskostnader for mer enn 20 prosent av verdigransen på 125 000 kroner, selv om tvistesummen skulle være høyere enn grensen. Departementet anser det derfor som naturlig at maksimumsbeløpet oppjusteres til 50 000 kroner i tråd med hevingen av verdigransen, slik at forholdet til verdigransen blir det samme som i dag. Det gjeldende minstebeløpet på 2 500 kroner henger derimot ikke sammen med verdigransen på en slik måte, og departementet ser ikke behov for å oppjustere minstebeløpet i denne omgangen. Endringene i pengeverdien vil i alle fall et stykke på vei tas høyde for ved at det trolig vil bli færre tvistesummer som er så lave at minstebeløpet får praktisk betydning ved siden av 20-prosentgrensen. Departementet følger altså bare opp forslaget i høringsnotatet om å endre maksimumsbeløpet til 50 000 kroner.

5 Verdigrænsen ved anke over dom i saker om formuesverdier – ankesum

5.1 Gjeldende rett og bakgrunnen for den nåværende verdigrænsen

5.1.1 Gjeldende rett

Etter tvisteloven § 29-13 første ledd skal anke over dom i sak om formuesverdier fremmes for lagmannsretten dersom ankegjensstandens verdi er 125 000 kroner eller høyere. Saker om formuesverdier der ankegjensstandens verdi er lavere enn 125 000 kroner, kan bare fremmes etter lagmannsrettens samtykke.

Ved vurderingen av om det skal gis samtykke til å fremme anken skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, de behov partene har for overprøving og om det synes å være svakheter ved avgjørelsen eller ved behandlingen av saken, jf. tvisteloven § 29-13 første ledd annet punktum. Oppregningen er ikke uttømmende, og det er meningen at retten skal gjøre en bred vurdering av om samtykke skal gis. I forarbeidene er det presisert at det er en forutsetning for og et siktemål med ordningen etter § 29-13 første ledd at den skal praktiseres med smidighet, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 296 og side 475.

Reglene om ankesum i tvisteloven § 29-13 første ledd må ses i sammenheng med tvisteloven kapittel 17 om verdifastsetting, der det i § 17-1 annet og tredje ledd legges opp til et grunnleggende skille mellom formuesverdier og ideelle interesser. Når anke over dom for den ankende part gjelder en sak om ideelle interesser, jf. § 17-1 tredje ledd, gjelder ikke begrensningen i § 29-13 første ledd, og anken skal fremmes for lagmannsretten. Gjelder saken både økonomiske verdier og ideelle interesser, anses saken å gjelde ideelle verdier etter tvisteloven § 17-1 tredje ledd dersom de ideelle interessene er betydelige. Det er redegjort nærmere for spørsmålet om en sak gjelder formuesverdier eller ideelle interesser i Schei m.fl., *Tvisteloven Kommentaarutgave Bind I* (2. utgave, Oslo 2013) side 574 følgende. Her fremgår det at også der det ikke lar seg gjøre å fastslå om det er den økonomiske eller ideelle verdien som er den dominerende karakteren, anses saken å gjelde

ideelle verdier etter § 17-1 tredje ledd. Videre vises det til at saker om betaling av erstatning eller oppreisning som utgangspunkt anses å gjelde formueskrav selv om grunnlaget for erstatningsansvaret oppfattes som infamerende, slik som ved erstatning for straffbare integritetskrenkelser etter skadeserstatningsloven § 3-5. Høyesteretts ankeutvalg vurderte nylig spørsmålet om en sak gjaldt ideelle interesser der den ankende part var blitt idømt oppreisningserstatning i en straffesak, slik at begrensningen som følge av ankesum etter § 29-13 første ledd ikke ville få anvendelse. Parten hadde blitt frifunnet for straff, og det ble anket over bevisbedømmelsen. Ankeutvalget kom til at saken hadde sitt tyngdepunkt i ideelle interesser og ikke i økonomiske aspekter, og skulle ha vært behandlet etter tvisteloven § 29-13 annet ledd, se HR-2018-236-U. Anker over saker som gjelder ideelle interesser kan imidlertid nektes fremmet etter § 29-13 annet ledd dersom retten finner det klart at anken ikke vil kunne føre frem.

5.1.2 Bakgrunnen for den nåværende verdigrænsen

Vilkåret om en verdigrænse for ankegjensstanden har tradisjon fra tvistemålsloven, men verdigrænsen har variert. Kravet til ankesum ble hevet fra 20 000 kroner til 50 000 kroner ved endringslov 19. desember 2003 nr. 126. Ved tvistelovens ikrafttredelse ble ankesummen hevet fra 50 000 kroner til 125 000 kroner, ut fra en vurdering av det som ble betraktet som normal kostnadene ved en ankebehandling.

Da Tvistemålsutvalget avga sin utredning var ankesummen fortsatt 20 000 kroner, og utvalget mente at det var behov for en betydelig heving av ankesummen. Tvistemålsutvalgets vurderinger av ankesummens størrelse fremgår av NOU 2001: 32 B side 776–777:

«Beløpet på kr 20.000 har stått uendret siden 1. januar 1991. For saker som utelukkende eller i hovedsak gjelder økonomiske verdier, er en

ankegrense på kr 20.000 for anke til lagmannsrett urealistisk lav. Et slikt beløp harmonerer ikke med det viktige hensynet til proporsjonalitet i prosessen, mellom behandling og betydningen av det som behandles. Kr 20.000 er selvfølgelig et beløp av betydning for svært mange. Men ikke minst for dem kr 20.000 betyr mye for, vil også prosessutgiftene være av stor viktighet. I saker med langt høyere verdi enn kr 20.000, vil det være realistisk å regne med at prosessutgiftene bare for den ene part vil overstige verdien av det tvisten gjelder. Ved vurderingen av hvilket krav til ankesum som bør oppstilles, kommer også hensynet til fornuftig bruk av domstolsressursene inn med stor tyngde. Domstolsbehandling er ikke bare dyrt for partene, men også for samfunnet. Det må være et rimelig forhold mellom de ressurser partene og samfunnet bruker og betydningen av de tvistene ressursene brukes på. Utvalget finner ut fra dette det klart at det må stilles et krav om ankesum for rett til anke til lagmannsrett, og at dette kravet må være betydelig høyere enn de kr 20.000 som følger av dagens regler. Det er, som allerede påpekt, viktig at verdigrensen for krav til samtykke ses i forhold til det som kan betraktes som normalkostnad ved ankebehandling. Det må være riktig, samfunnsmessig sett, å se hen til prosessutgiftene for begge parter samlet. Etter utvalgets mening bør verdigrensen for krav til samtykke ikke settes under kr 100.000. Settes den lavere, må man regne med som en normalsituasjon at ressursbruken ved en ankesak nærmer seg eller overstiger partenes økonomiske interesse i anken. [...] Det er viktig at verdigrensen for krav til samtykke justeres noenlunde i takt med endringer i pengeverdien og også fanger opp endringer i folks økonomiske evne. Utvalget er kommet til at det er bedre å knytte dette beløpet, og også andre beløpsgrenser – som grensen for saker som skal behandles etter reglene for småkravprosess – til folketrygdens grunnbeløp, G, se § 14-5. Grensen for når det er nødvendig med samtykke for anke til lagmannsrett, bør da etter utvalgets mening settes til 2 G.»

I proposisjonen uttalte departementet at de var enig i Tvistemålsutvalgets vurdering av at 2 G var et passende nivå, og at et lavere nivå normalt vil innebære at partenes samlede ressursbruk med en ankebehandling nærmer seg eller overstiger deres økonomiske interesser i saken, jf. Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 296. Departementet vur-

derte det imidlertid som mer hensiktsmessig å angi ankesummen med et kronebeløp, se Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) punkt 23.4.4.2 og punkt 15.5.3. Ved vedtakelsen av tvisteloven utgjorde G 60 699 kroner, og 2 G utgjorde dermed 121 398 kroner. I proposisjonen ble det foreslått en ankesum på 125 000 kroner, med henvisning til at denne summen ville utgjøre omtrent det samme som 2 G ved ikraftsettelsen av loven.

5.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet foreslo departementet å heve verdigrensen i tvisteloven § 29-13 første ledd til 250 000 kroner. Departementet mente at det var grunn til å vurdere å heve ankesummen også utover det en justering etter grunnbeløpet tilsier. Følgende ble uttalt i høringsnotatet side 56–57:

«Departementet slutter seg til de vurderinger av ankebeløpets størrelse, knyttet opp mot 2 G, som ble gjort i proposisjonen. Ut fra disse vurderingene bør ankesummens nå heves. Grunnbeløpet er per 1. mai 2018 96 883 kroner. Der som man legger til grunn utviklingen av kroneverdien fra 2005 til mai 2018, med utgangspunkt i konsumprisindeksen, viser beregninger at 125 000 kroner i 2005 tilsvarte 163 730,26 kroner i mai 2018. En ankesum som tilsvarende 2 G utgjør 193 766 kroner. En avrundning til 200 000 kroner synes i så måte å være et naturlig utgangspunkt for den nærmere vurderingen av et endringsforslag.

Departementet mener at det er grunn til å vurdere om ankesummen skal heves også utover det en justering etter grunnbeløpet tilsier. Hensynet til proporsjonalitet mellom sakens betydning og kostnadene ved saksbehandlingen tilsier at nivået for ankesummens bør fastsettes med utgangspunkt i en vurdering av hva som vil utgjøre de samlede sakskostnadene som påløper ved ankebehandling. Som det anslås i innspillet fra Borgarting lagmannsrett 20. april 2018, vil partenes samlede kostnader for lagmannsrettsbehandlingen sjelden ligge under 125 000–130 000 kroner i saker der formuesverdien er mellom 125 000 kroner og 250 000 kroner. Anslaget er basert på at ankeforhandlingen i slike saker avvikles på én dag, men det presiseres at dette langt fra alltid lar seg gjennomføre. Det påpekes i innspillet at det normalt vil ha påløpt minst 100 000 kroner i sakskostnader ved tingrettsbehandlingen. Det må tas høyde for at anslagene for sakskostna-

der vil kunne variere mellom Oslo-området og andre deler av landet, men det er grunn til å tro at i mange av sakene der tvistesummen er lavere enn 250 000 kroner, vil det ved behandling i tingretten og lagmannsretten være slik at de samlede sakskostnadene utgjør et beløp som tilsvarer hovedkravet eller mer. På denne bakgrunn er det departementets foreløpige syn at ankesummen bør heves utover en justering etter grunnbeløpet. Departementet antar at det kan være hensiktsmessig å heve ankesummen til minst 250 000 kroner.»

I høringsnotatet viste departementet til at det ved en heving av ankesummen er viktig å understreke og videreføre intensjonen om at samtykkeregelen skal praktiseres på en smidig måte, slik at det relativt ofte blir gitt samtykke når tvistesummen ligger i den øvre delen av virkeområdet.

5.3 Høringsinstansenes syn

Følgende høringsinstanser har uttalt seg om forslaget om å heve ankesummen: *Advokatforeningen, Agder lagmannsrett, Asker og Bærum tingrett, Advokatfirmaet Schjødt, Borgarting lagmannsrett, Den norske Dommerforening, Domstoladministrasjonen, Eidsivating lagmannsrett, Finans Norge, Frostating lagmannsrett, Gjøvik tingrett, Gulating lagmannsrett, Hålogaland lagmannsrett, Jordskifterettene i Sogn og Fjordane, KS, Kristiansand tingrett, Landsorganisasjonen i Norge (LO), Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), Statens sivilrettsforvaltning, medlemmene Øyen, Strandberg og Fredriksen i forskergruppa for sivilprosess ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen og Virke Inkasso.*

Forslaget om å heve ankesummen har fått stor oppslutning i høringen. Av instansene som har uttalt seg, støtter *Advokatforeningen, Agder lagmannsrett, Advokatfirmaet Schjødt, Borgarting lagmannsrett, Den norske Dommerforening, Domstoladministrasjonen, Eidsivating lagmannsrett, Finans Norge, Frostating lagmannsrett, Gulating lagmannsrett, Hålogaland lagmannsrett, Jordskifterettene i Sogn- og Fjordane, KS, LO, Statens sivilrettsforvaltning og Øyen, Strandberg, Fredriksen i forskergruppa for sivilprosess ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen* forslaget om å heve ankesummen til 250 000 kroner. Videre er *Asker og Bærum tingrett* og *Gjøvik tingrett* enig i at det er hensiktsmessig å heve ankesummen. *Gulating lagmannsrett* reiser spørsmål om ankesummen også bør være høyere enn 250 000 kroner,

med henvisning til at proporsjonalitetsprinsippet kan tale for et høyere beløp. *Virke Inkasso* støtter en heving av ankesummen, men mener at beløpsgrensen ikke bør økes utover det en alminnelig utvikling av kroneverdien tilsier.

Borgarting lagmannsrett uttaler følgende som bakgrunn for at ankesummen bør heves:

«Ankesummen har vært den samme siden tvisteloven trådte i kraft for snart elleve år siden. I dag legges det mye arbeid og ressurser i saker der kostnadene ved domstolbehandlingen ofte langt overstiger de verdier det tvistes om. Både hensynet til partene, domstolene og samfunnet tilsier at kravet til ankegjensstandens verdi bør heves. En heving av ankesummen vil også kunne gi besparelser av betydning for lagmannsrettene, og vil kunne bidra til å redusere saksbehandlingstiden på de saker som skal til ankeforhandling.»

Øyen, Strandberg, Fredriksen i forskergruppa for sivilprosess ved Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen fremhever følgende i sitt høringsinnspill:

«Også etter at man har tatt hensyn til endringer i konsumprisindeksen, vil forslaget innebære en reell økning av ankesummen. Samtidig må man forvente at det kan gå en god del år før summen endres neste gang. Og den reelle økningen kan begrunnes med behovet for at partene i saker om forholdsvis små økonomiske verdier skal kunne basere vurderingen av prosessrisiko på at det mest sannsynlig bare blir behandling av saken i én instans. Terskelen for å ta ut stevning blir da noe lavere. Dessuten er summgrensen ikke et absolutt hinder. De sakene som angår viktige ideelle verdier vil kunne ankes uavhengig av summgrensen, og saker av økonomisk verdi under 250.000 kroner vil kunne tas inn til behandling hvis lagmannsretten gir sitt samtykke til det.»

NHO går imot forslaget om å heve ankesummen, og uttaler følgende:

«NHO mener ankesummen ikke bør heves utover dagens grense. Selv om de samlede sakskostnadene for partene kan komme opp i beløp i samme størrelsesorden eller mer, bør bedrifter av rettssikkerhetshensyn ha mulighet til å prøve en sak i to instanser. Kr. 125.000 er fortsatt et betydelig beløp, særlig for mindre bedrifter.»

Dersom det konkluderes med at ankesummen skal heves, mener NHO at ankesummen bør ligge nærmere dagens grense når det tas hensyn til utviklingen i pengeverdien. Ankesummen bør da ikke settes høyere enn kr. 200.000.»

I høringsnotatet foreslo ikke departementet konkrete endringer i reglene om samtykkevurderingen i § 29-13 første ledd annet punktum, men understreket intensjonen fra forarbeidene i forbindelse med hevingen av ankesummen ved ny tvistelov, om at samtykkeregelen bør praktiseres på en smidig måte slik at det relativt ofte blir gitt samtykke når tvistesummen ligger i det øvre sjiktet. Flere av høringsinstansene som støtter forslaget, herunder *Advokatforeningen*, *Finans Norge*, *Jordskifterettane i Sogn og Fjordane*, *KS* og *LO*, fremhever i sine innspill at det er viktig at lagmannsretten i større grad praktiserer sin adgang til å gi samtykke dersom ankesummen heves. *Advokatforeningen* viser til betraktningene i høringsnotatet som gjelder Tvistemålsutvalgets uttalelser om at lagmannsretten i større grad må gi samtykke når verdigransen heves, og påpeker at dette også må gjelde ved denne forhøyelsen av verdigransen. *Finans Norge* mener at en heving av ankesummen vil være greit så lenge samtykkeadgangen til likevel å tillate ankebehandling anvendes aktivt ut fra sakens art, og ikke som verktøy for å nå forhåndsfastsatte mål for ankebehandling. *LO* uttaler følgende i sitt høringsinnspill:

«Ved en heving av ankesummen må det understrekes at man viderefører intensjonen som ble uttrykt i forarbeidene til tvisteloven når det gjelder terskelen for å gi samtykke etter § 29-13 første ledd. Man må være klar på at man vil unngå at enkelte saker som er uriktig avgjort i tingretten, ikke blir fremmet for lagmannsretten.

Det er ingen holdepunkter for at lagmannsrettene har praktisert samtykkebestemmelsen «på en smidig måte», som forutsatt i Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 296, slik at «det relativt oftere blir gitt samtykke når tvistesummen ligger i den øvre delen av virkeområdet». Det er heller ingen grunn til å tro at de vil gjøre det i fremtiden, uten en eksplisitt klargjøring, all den tid domstolene målstyres og har en, ifølge domstolene selv, anstrengt ressursituasjon.»

Dommerforeningen, *Eidsivating lagmannsrett* og *Hålogaland lagmannsrett* presiserer at de er enige i at det ikke bør foreslås lovendringer i reglene for å gi samtykke.

I forbindelse med spørsmålet om å utvide ankesilingsadgangen, trekker *Landbruks- og matdepartementet* frem jordskifterettens avgjørelser, og har uttalelser som berører adgangen til overprøving for saker om formuesverdier og samtykkeadgangen:

«Mange av disse sakene gjelder tvister i landbruksområder; typisk utmarks- og beitestrekninger som sjelden har høy økonomisk verdi, men hvor rettighetskonfliktene kan være mange og kompliserte. Ofte kan også mange eiendommer være involvert i samme sak, noe som gjør det vanskelig å oppnå enighet uten rettens hjelp. Disse forholdene danner noe av bakteppet for at jordskifteloven eksisterer, og formålet med loven er iht. jskl § 1-1 å bidra til tjenlig utnyttning av eiendommene. Sakene handler om mer enn tvisteløsning. I beiteområder som nevnt kan mer tjenlig utnyttning bl.a. styrke landbrukseiendommene slik at de gir grunnlag for mat- og virkesproduksjon, sysselsetting og bosetting. Også i andre landbruksområder er reglene i loven av stor betydning for ressursutnyttelse og lokal samfunnsutvikling. LMD legger derfor stor vekt på at det bør legges til rette for å få betryggende avklaringer av rettighetsspørsmål som hindrer utnyttelsen av eiendommene selv om tvistegjenstanden for eksempel har lav verdi.»

5.4 Departementets vurdering

Departementet mener at det er behov for å heve beløpsgrensen for ankegenstandens verdi i tvisteloven § 29-13 første ledd. Som blant annet Borgarting lagmannsrett og Frostating lagmannsrett påpeker i sine høringsinnspill, har ankesummen på 125 000 kroner stått uendret i over ti år, og pengeutviklingen i løpet av denne tiden har ført til at det nå er vesentlig større tilgang til å få saker behandlet i lagmannsretten enn det var for ti år siden. Det er etter departementets syn klart at det i alle fall bør foretas en justering slik at ankesummen heves til nivået for 2 G.

Det var bred støtte i høringen for forslaget om å heve ankesummen til 250 000 kroner. I samsvar med forslaget i høringsnotatet mener departementet at ankesummen bør heves også utover det en justering etter grunnbeløpet innebærer. Hensynet til proporsjonalitet mellom sakens betydning og kostnadene ved saksbehandlingen tilsier at nivået for ankesummen bør fastsettes med utgangspunkt i en vurdering av hva som vil

utgjøre partenes samlede sakskostnader ved ankebehandlingen. Departementet viser her til høringsnotatet side 56, der det redegjøres for innspillet fra Borgarting lagmannsrett om at partenes samlede kostnader for en lagmannsrettsbehandling sjelden vil ligge under 125 000 til 130 000 kroner i saker der formuesverdien er mellom 125 000 og 250 000 kroner, og dette i tilfellene der man klarer å avvikle saken på én dag. Anslagene for sakskostnader vil kunne variere på landsbasis, men selv om partenes samlede sakskostnader ved ankebehandlingen skulle utgjøre en god del mindre enn tvistegjenstandens verdi, vil det normalt være påløpt betydelige kostnader før ankebehandling. I mange av sakene der tvistesummen er lavere enn 250 000 kroner, må det antas at de samlede sakskostnadene for behandling i tingretten og lagmannsretten vil kunne utgjøre et beløp som tilsvarer hovedkravet eller mer.

Retten til overprøving er et viktig element i en prosessordning som skal ivareta rettssikkerheten. Beløp som ligger i intervallet 200 000 til 250 000 kroner vil være betydelig for mange, noe som igjen kan tilsi at det oppleves å være av stor viktighet å få prøvd saken i to instanser. Tvistegjenstandens verdi for en part kan imidlertid ikke alene legges til grunn som et rettssikkerhetshensyn ved utformingen av reglene om adgangen til overprøving. Med domstolsbehandlingen av tvistegjenstanden følger sakskostnadene for partene, som ikke minst er på et langt høyere nivå i dag enn da tvisteloven trådte i kraft. Prosessreglene i tvisteloven skal sikre en reell adgang til domstolsbehandling, herunder at prosessen ikke blir uforholdsmessig ressurskrevende for partene. Ved vurderingen av rettssikkerhetshensyn for sakens parter må det derfor ses hen til forholdet mellom tvistegjenstandens verdi og sakskostnadene. Der som ankesummen settes lavt, slik at de samlede sakskostnadene kommer på et nivå opp mot eller på samme nivå som tvistegjenstanden, vil det kunne få den virkningen at den reelle tilgangen til domstolene begrenses. Under slike omstendigheter kan prosessrisikoen knyttet til sakskostnadene for behandling av en sak med relativt lav tvistesum i to instanser gjøre at terskelen for å ta ut stevning i første omgang blir for høy.

Departementet vil understreke at proporsjonalitetshensynet også handler om at det skal være et rimelig forhold mellom de ressursene samfunnet bruker på en domstolsbehandling og betydningen av tvisten. At samfunnet ikke påføres uforholdsmessig stor ressursbruk i tvister med relativt lav tvistesum, er i seg selv en begrunnelse for å heve ankesummen. Dette har en side til hensynet til en

fornuftig fordeling av domstolenes ressurser. Prosessordningen må i størst mulig grad være innordnet slik at ressursbruken i enkelte typer saker, og omfanget av saker som gis adgang til overprøving, ikke medfører at lagmannsrettens mulighet til å behandle de øvrige sakene på en forsvarlig og rask måte blir tilsvarende redusert. En heving av ankesummen må antas å medføre en nedgang i antall saker til behandling i lagmannsretten, noe som vil kunne bidra til å reduseres saksbehandlingstiden i lagmannsrettene. Hvor stor reduksjonen i antall saker vil bli, beror imidlertid blant annet på i hvilket omfang det gis samtykke til å fremme saker hvor tvisteverdien er lavere enn beløpsgrensen for ankegjenstandens verdi.

En heving av ankesummen vil kunne medføre at noen saker som er uriktig avgjort i tingretten, etter lovens normalordning med en beløpsgrense ikke blir fremmet for lagmannsretten. Flere av høringsinstansene har uttrykt at det er viktig at lagmannsretten i større grad benytter adgangen til å samtykke dersom ankesummen heves. Med et forslag som innebærer at ankesummen heves også utover en justering etter grunnbeløpet, er det etter departementets syn viktig å understreke og videreføre intensjonen som ble uttrykt i forarbeidene til tvisteloven når det gjelder terskelen for å gi samtykke etter § 29-13 første ledd annet punktum. Departementet viser her til Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 296, hvor det ble det uttalt en forutsetning om at «samtykkeregelen blir praktisert på en smidig måte, slik at det relativt oftere blir gitt samtykke når tvistesummen ligger i den øvre delen av virkeområdet». Det vises også til NOU 2001: 32 B side 77, der Tvistemålsutvalget påpeker at det er viktig at lagmannsretten er seg bevisst den betydning det har at avgjørelser som det er reelt behov for blir overprøvd, faktisk også blir gjenstand for overprøving. Departementet vil også bemerke, slik det er presisert i forarbeidene, at det for saker behandlet etter småkravprosessen er særlig viktig at det gjennom samtykke til anke åpnes for en kvalitetskontroll av saksbehandlingen i tingretten. Se NOU 2001: 32 B side 776 og Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 296. Behovet for en slik kvalitetskontroll vil ikke bli mindre fremover, tatt i betraktning at departementets forslag om å heve verdigransen for obligatorisk forlikrådsbehandling til 200 000 kroner i utgangspunktet vil innebære en éinstansbehandling for saker med tvistesum mellom 200 000 og 250 000 kroner.

Når det gjelder selve samtykkevurderingen, vil departementet bemerke at det skal foretas en bred vurdering der retten står nokså fritt, og at

oppregningen i tvisteloven § 29-13 første ledd annet punktum ikke er ment å være uttømmende. Departementet viser her til Tvistemålsutvalgets uttalelser om at det vil være et moment av vesentlig betydning at saken har prinsipiell interesse, og at det vil være et viktig forhold at saken for en av partene har en økonomisk betydning utover den konkrete tvistegjenstanden. Videre uttalte Tvistemålsutvalget at det vil være naturlig å ta hensyn til om det foreligger en realitetsfeil eller en saksbehandlingsfeil ved avgjørelsen, og tilsvarende at det vil være et moment mot samtykke at det fremtrer som rimelig klart at avgjørelsen er riktig, se NOU 2001: 32 B punkt 11.2.

Departementet vil nevne at det for saker som behandles i jordskifteretten, særlig kan ligge slik an at samtykkeadgangen for overprøving i lagmannsretten bør praktiseres smidig. Mange av disse sakene gjelder tvister i landbruksområder, som for eksempel sammensatte rettighetskonflikter om utmarks- og beiteområder. Det kan være mange involverte eiendommer og parter. Selv om tvistegjenstandens verdi for hver og en av flere involverte eller for én angjeldende part ikke er høy, kan saken være avgjørende for fremtidig ressursutnyttelse og mulighetene for å drive landbruksnæring. Saker for jordskifteretten er heller ikke underlagt forlikrådsbehandling. Lagmannsretten bør ved samtykkevurderingen legge særlig vekt på at saker etter jordskifteretten som kan ha stor betydning for de involverte, bør få en betryggende toinstansbehandling.

Departementet vil for øvrig minne om at kravet til samtykke ikke får anvendelse dersom saken for den ankende parten gjelder ideelle interesser. Gjelder saken både formuesverdier og ideelle interesser, er det tilstrekkelig for at det ikke kreves samtykke at de ideelle interessene er betydelige.

Slik som nevnt under punkt 4.4 må departementets forslag om å heve verdigransen utover det endringene i pengeverdien mv. tilsier, ses i lys av at departementet ikke går inn for en automatisk reguleringsmekanisme i form av en henvisning til grunnbeløpet. Det har i seg selv en verdi å legge inn et «slingringsmonn» når beløpet ikke forhøyes automatisk. Når det gjelder spørsmålet om hvorvidt verdigransen bør fastsettes ved et bestemt beløp eller ved henvisning til folketrygdens grunnbeløp, vises det til punkt 6 i proposisjonen.

Departementet vil med dette foreslå å heve verdigransen i tvisteloven § 29-13 første ledd til 250 000 kroner. Departementet mener at hensynet til partene, domstolene og samfunnet tilsier at kravet til ankegjensstandens verdi bør heves til 250 000 kroner.

Som en følge av forslaget til endring i § 29-13 første ledd foreslår departementet at § 29-13 tredje ledd endres tilsvarende. Dette innebærer at dersom avgjørelse etter § 29-13 første ledd ikke er truffet før ankebehandling, kan samtykke likevel nektes hvis det da viser seg at verdien av ankegjensstanden er mindre enn 250 000 kroner.

6 Fastsettelsen av verdighrensene

6.1 Gjeldende rett

Verdighrensene i tvisteloven for obligatorisk forlikradsbehandling, behandling etter småkravprosess og ankesummen ble ved vedtakelsen av tvisteloven fastsatt ved et kronebeløp, og ikke ut fra grunnbeløpet. Tvistemålsutvalget foreslo i sin tid at grensene skulle knyttes til grunnbeløpet. Departementet uttalte følgende i Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) side 198 punkt 15.5.3:

«[D]epartementet mener at beløpsgrensene ikke bør uttrykkes ved hjelp av folketrygdens grunnbeløp, som i praksis er et lite rundt og årlig skiftende tall. Grunnbeløpet fastsettes til dels ut fra andre hensyn, blant annet pensjonisters inntektsutvikling, enn dem som bør være avgjørende i forhold til tvisteloven. Det er Stortinget som fastsetter grunnbeløpet, og det er ingen fast dato for kunngjøring. Det er viktig at et grensebeløp etter tvisteloven er lett tilgjengelig. Det vil ikke bare ha betydning for småkravprosessens virkeområde, men også for forliksrådets kompetanse, retten til å bringe en sak direkte inn for tingretten, og retten til å få en anke fremmet uten samtykke fra lagmannsretten [...]. Disse beløpsgrensene er viktige, og det er naturlig at lovgiver med noen års mellomrom vurderer hvordan disse reglene virker.»

6.2 Forslaget i høringsnotatet

I høringsnotatet side 56 ble det vist til at departementet tradisjonelt har sett det som hensiktsmessig at ankesummen angis som et kronebeløp, og til begrunnelsen for dette i Ot.prp. nr. 51 (2004–2005) punkt 23.4.4.2, jf. punkt 15.5.3. Denne fremgangsmåten ble lagt til grunn for de konkrete endringsforslagene i høringsnotatet, både for beløpsgrensen for småkravprosess i § 10-1 annet ledd, obligatorisk forlikradsbehandling i § 6-2 annet ledd og forliksrådets kompetanse til å avsi dom i § 6-10 annet ledd og for ankesummen. I tilknytning til forslagene i de respektive punktene i

høringsnotatet ble det bedt om høringsinstansenes innspill til om beløpsgrensen bør fastsettes ved en henvisning til grunnbeløpet.

6.3 Høringsinstansenes syn

En del høringsinstanser har uttalt seg direkte om spørsmålet om beløpsgrensene i tvisteloven bør være knyttet til grunnbeløpet. Blant annet støtter *Finans Norge, forliksrådene i Stavanger, Sandnes, Sola, Randaberg, Ryfylkeøyane og Trondheim, Frostating lagmannsrett, jordskifterettene i Indre Sogn, Nordfjord, Sunnfjord og Ytre Sogn, Norges politilederslag Parat, Sør-Vest politidistrikt, tingrettene i Kristiansand og Sør-Trøndelag, Virke Inkasso og Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund (YS)* en slik endring.

Finans Norge uttaler seg i tilknytning til ankesummen, og mener at det beste vil være om denne grensen angis ut fra grunnbeløpet, for å unngå gjentatte lovendringer.

Frostating lagmannsrett uttaler seg i tilknytning til høringsnotatets forslag om en beløpsgrense for sakskostnader i allmennprosessen:

«Dersom det først innføres en slik beløpsgrense, så bør denne knyttes opp mot folketrygdens grunnbeløp, og ikke et bestemt kronebeløp. Dette vil sikre at grensen flyttes i takt med økningen av grunnbeløpet og fjerne behovet for lovendringer for å endre beløpets størrelse. Folketrygdens grunnbeløp er en kjent størrelse som benyttes i mange sammenhenger, blant annet av forsikringsselskaper.»

Flere av høringsinstansene ønsker å beholde beløpsgrensen angitt ved et konkret kronebeløp, blant annet *Advokatforeningen, Den norske Dommerforening, Forbrukerrådet, Hovedorganisasjonen Virke, Hålogaland lagmannsrett, Jussformidlingen, Landsorganisasjonen i Norge (LO), Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), Felles enhet for sivil rettspleie i Oslo politidistrikt, Politidirektoratet og Øst politidistrikt*.

Blant annet uttaler *Dommerforeningen* følgende når det gjelder beløpsgrensen for ankesummen:

«Proporsjonalitetshensynet, som grunnleggende hensyn bak tvistelovsreformen, tilsier at kravet til ankesum bør være løst fra det til enhver tid gjeldende grunnbeløpet. [...] En utvikling i grunnbeløpet vil ikke nødvendigvis ta opp i seg endringene i advokatsalærene og kostnadene ved rettergang. [...] Ved en angivelse av ankesummen i kronebeløp i tvisteloven, bør det derfor være en regelmessig vurdering (eksempelvis hvert femte år) av om kravet til ankegjensstandens verdi står i forhold til påregnelige sakskostnader, med påfølgende justering som følge av utviklinger i den ene eller andre retningen.»

Forbrukerrådet uttaler:

«[...] beløpsbegrensning i kroner er det beste for å sikre forutberegnelighet og enkelhet i lovverket. Vi ser at en henvisning til grunnbeløpet er mer fleksibelt og hensyntar generell kroneutvikling, og at dette kan være hensiktsmessig i visse tilfeller. Likevel er det i tvisteloven snakk om beløpsgrenser som angir adgangen til domstolsbehandling av rettstvister som er av stor betydning. Ettersom det er snakk om så viktige terskler, kan det også dukke opp tvister vedrørende tidspunktet for når kravet oppstod, hvilken pengeverdi man hadde på dette tidspunktet, og hva pengeverdien er på klage/stevnings-tidspunktet mv.»

Felles enhet for sivil rettspleie i Oslo politidistrikt, som er sekretariat for forliksrådene i Oslo, Bærum og Asker, anser det ikke hensiktsmessig å fastsette beløpet ut fra grunnbeløpet, med henvisning til at regler med et klart oppgitt beløp er langt enklere å forholde seg til for både parter og forliksråd, og at man unngår tvil rundt størrelsen på grunnbeløpet, skjæringstidspunkter ved årlige endringer av grunnbeløpet mv. Høringsinstansen viser til at hensynet til enkelhet for disse aktørene må veie tyngre enn hensynet til å redusere behovet for fremtidige justeringer ved lovendring.

Øst politidistrikt mener også at det er hensiktsmessig å videreføre en fast beløpsgrense angitt ved et kronebeløp. Høringsinstansen viser til at dette er innarbeidet etter dagens system og fører til at det ikke er tvil om hva som er grensen. En verdigrense knyttet til grunnbeløpet kan skape tvil og usikkerhet om hvilken grense som til

enhver tid er gjeldende. Grunnbeløpet endres årlig og en slik hyppig endring vil kunne føre til at klager som inngis med kort mellomrom, men som tas til behandling samtidig, vil måtte behandles etter ulike grenser.

6.4 Departementets vurdering

Departementet ser at det er gode grunner for å fastsette verdiggrensene i tvisteloven som gjelder småkravprosess, forlikradsbehandling og ankesum, til grunnbeløpet. Dette vil ha den samfunnsøkonomiske fordel at beløpet oppjusteres årlig i tråd med årlig lønnsvekst, og det vil legge til rette for at beløpet kan følge pris- og velstandsutviklingen i Norge. Ved en fastsettelse av verdiggrensene i grunnbeløpet vil det nivået som vedtas ved behandlingen av denne proposisjonen, over tid forbli styrende for prosessform, plikt til forliksbehandling og for adgangen til overprøving i ankeinstansen.

Samtidig er ordningen med verdiggrensene i form av et fast kronebeløp godt innarbeidet, noe som er forutsigbart og enkelt å forholde seg til for alle aktører. Departementet viser til at det er flere sentrale høringsinstanser, herunder Advokatforeningen og Dommerforeningen, som ikke ønsker en lovendring. Basert på høringen er departementet av den oppfatning at det ikke er tilstrekkelige tungtveiende hensyn som taler for å endre et system som fungerer godt. I høringsrunden er det fremholdt at hensynet til forutsigbarhet, effektivitet og tradisjon tilsier at verdiggrensene bør settes til et fast kronebeløp. Dette er særlig viktig på domstolsområdet, da en rettssak normalt vil være av stor betydning for den part den gjelder. Det er uansett naturlig at slike verdiggrenser vurderes med jevne mellomrom, for å holde tritt med annen utvikling. Dette fordrer jevnlig pleie av tvisteloven. Den grunnleggende målsetningen om proporsjonalitet mellom tvisten og tvisteløsningen som ligger til grunn for verdiggrensene, kan etter departementets oppfatning ivaretas på en tilfredsstillende måte ved at grensene vurderes fra tid til annen.

Det skal også legges til at en forventet fremtidig utvikling av pengeverdien sammenholdt med at det trolig vil gå noen år før verdiggrensene tas opp til vurdering igjen, er med på å begrunne at det nå er ønskelig at beløpene, særlig for småkravprosessen og ankesummen, oppjusteres godt utover hva en ren utvikling i pengeverdien ville tilsi.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

7.1 Innledning

Forslaget om å heve verdigransene i tvisteloven vil føre til en forskyvning i saksavvikling til lavere domstolsinstanser. Flere saker med tvistesum mellom 125 000 og 200 000 kroner vil med forslaget bli behandlet i forliksrådene. Noen færre saker vil bli behandlet i tingretten, og vesentlig færre av disse sakene vil bli behandlet av lagmannsretten etter forslaget. Antall sivile saker som er brakt inn til domstolene har gått ned de siste årene, og det er usikkert hvordan det vil bli fremover. I beregningene av økonomiske og administrative konsekvenser tas det utgangspunkt i tall fra 2018.

7.2 Statistikk

I 2018 ble det avgjort 13 173 tvistesaker i tingrettene. Av disse ble 11 730 saker behandlet etter reglene om allmennprosess, mens 1 443 saker ble behandlet etter reglene om småkravprosess. Av sakene som er behandlet etter allmennprosess er 35 prosent (4 125) registrert med tvistesum, mens 65 prosent (7 605) er registrert uten tvistesum.

I 2018 mottok forliksrådene 81 125 saker. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 67 dager. Fraværsavgjørelser utgjorde 63 prosent av avgjørelsene i 2018 (50 939 saker). Forliksrådene avsa dom i fire prosent av sakene (3 378) etter møte, og det ble inngått forlik i seks prosent (3 206) av sakene.

7.3 Konsekvenser av forslaget om å heve verdigransen for obligatorisk forliksrådsbehandling

De sakene om formuesverdier med tvistesum mellom 125 000 og 200 000 kroner som i dag blir førstegangsbehandlet i tingretten, vil etter forslaget bli gjenstand for obligatorisk forliksrådsbehandling. Domstoladministrasjonen oppgir at om lag 50 saker som i 2018 ble behandlet ved allmennprosess i tingretten, hadde tvistesum mellom 125 000 og 200 000 kroner. Forliksrådene får altså flere saker til behandling, anslagsvis 500 saker. En del av sakene med tvistesum mellom 125 000 og 200 000 vil bli endelig avgjort i forliksrådet, noe som vil føre til færre tvistesaker i størrelsesorden 125 000 til 200 000 kroner i tingretten. Departementet har ikke grunnlag for å anslå presist hvor mange saker som vil bringes inn for tingretten etter å ha vært gjenstand for behandling i forliksrådene, men antar at det kan bli betydelig færre enn de 500 sakene som i dag behandles av tingretten med tvistesum mellom 125 000 og 200 000.

Forliksrådet er en rimeligere og hurtigere tvisteløsningsordning enn tingretten. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i forliksrådene er på litt over to måneder og er vesentlig lavere enn gjennomsnittlig saksbehandlingstid for saker etter allmennprosessen i tingretten, som er i overkant av seks måneder. Saker som etter forslaget løses i forliksrådet i stedet for i tingretten, vil dermed få en betydelig kortere saksbehandlingstid.

På den annen side kan forliksrådsbehandling være et noe fordyrende og forsinkende ledd i

Tabell 7.1 Tingretten, tvistesaker fordelt på prosess, 2018

Småkrav	Antall saker avgjort	1 443
	Saksbehandlingstid (mnd.)	4
Allmennprosess	Antall saker avgjort	11 730
	Saksbehandlingstid (mnd.)	6,2
Tvistesaker totalt		13 173

Tabell 7.2 Oversikt over konsekvenser for statens budsjettkapitler av økt saksmengde (500 nye saker) for forliksrådene

	Kap. 3440, post 07	Kap. 440, post 01	Kap. 414, post 21
Gebyrinntekter	0,7 mill. kroner		
Utgifter, levere forliksklagebehandling		0,4 mill. kroner	0,3 mill. kroner
Andre utgifter		0,3 mill. kroner	
Sum	0,7 mill. kroner	0,7 mill. kroner	0,3 mill. kroner

saker hvor begge parter har vært representert ved advokat uten å ha kommet til enighet under forliksrådsbehandlingen. Dersom forslaget om å heve verdigrænsen gjennomføres, vil dette kunne gjelde for flere saker enn tidligere. Samtidig kan saksforberedelse i forbindelse med forliksrådsbehandlingen bidra til å klargjøre faktiske og rettslige forhold som igjen letter saksforberedelsen for tingretten. Videre kan forslag bidra til at flere som står i en tvist, vil få en reell mulighet til å få saken sin prøvd av en tredjepart, siden prosessrisikoen knyttet til kostnader og således terskelen for å klage inn en sak for forliksrådet er lavere enn for tingretten

For næringslivet kan det være en fordel, spesielt for mindre bedrifter, at saker behandles i forliksrådet i stedet for i tingretten, siden dette innebærer lavere kostnader. Når det gjelder advokater, kan en mulig konsekvens være at de får færre oppdrag knyttet til saker i størrelsesordenen med tvistesum mellom 125 000 og 200 000 kroner. Departementet kan imidlertid ikke se at det foreligger klare holdepunkter for at dette vil bli tilfellet.

Det er sannsynlig at det vil avsies fraværdommer i færre tilfeller når sakene har en tvistesum mellom 125 000 og 200 000 kroner. Det antas derfor at en større andel av sakene i forliksrådet vil bli realitetsbehandlet, sammenlignet med andelen saker som realitetsbehandles i dag.

Det er namsmannen i politidistriktene som er sekretariat for forliksrådene. Når mengden saker i forliksrådet øker, vil dette føre til mer arbeid for politiet. Politidirektoratet melder at de fleste politidistriktene vurderer at forliksrådene har kapasitet til å håndtere en noe økt saksmengde, men at Oslo politidistrikt allerede er i en presset situasjon.

En økning i antall saker, anslagsvis på 500, vil føre til økte utgifter på politiets driftsbudsjett (kap. 440, post 01) og forliksråd (kap. 414, post 21) beregnet til totalt henholdsvis 0,7 og 0,3 mill. kro-

ner. Brukere av forliksrådene betaler et gebyr, og med økt antall saker vil også gebyrinntektene øke, beregnet til 0,7 mill. kroner. Gebyret ble i 2019 satt til selvkost (1,25 R, dvs. 1 305 kroner i 2019), jf. Prop. 1 S (2018–2019). Dette betyr at gebyret tilsvarende kostnadene ved å levere tjenesten forliksklagebehandling per sak. Flere forliksrådsaker vil parallelt føre til økte inntekter for staten (kap. 3440, post 07). Det legges til grunn at de forventede økte inntektene, grunnet økt saksmengde, over kap. 3440, post 07 (0,7 mill. kroner) overføres til kap. 440, post 01 (0,4 mill. kroner) og 414, post 21 (0,3 mill. kroner). Politidirektoratet har beregnet andre utgifter som ikke dekkes av gebyrinntektene, slik som kompetansehevede tiltak, deltakelse i forliksrådets møter og generell veiledning og publikumshåndtering, til 0,3 mill. kroner som følge av en økning i forventet saksmengde. Departementet vil derfor foreslå å overføre 0,3 mill. kroner fra domstolenes driftsbudsjett kap. 410, post 01 til politiets driftsbudsjett kap. 440, post 01 for å kompensere for de økte utgiftene. Totalt 0,7 mill. kroner skal overføres til politiets driftsbudsjett (kap. 440, post 01) og forbeholdes forliksrådene, for å sikre at forliksrådene blir kompensert for de økte utgiftene som følger av forslaget.

7.4 Konsekvenser av forslaget om å heve verdigrænsen for behandling etter reglene om småkravprosess

I 2018 var det 825 registrerte saker med tvistesum mellom 125 000 og 250 000 kroner som ble behandlet etter reglene om allmennprosess. Etter forslaget i proposisjonen ville disse sakene som hovedregel ha blitt behandlet etter reglene om småkravprosess. Dersom forslagene i proposisjonen vedtas, vil det trolig være færre enn 825 saker i sjiktet mellom 125 000 og 250 000 kroner, fordi det antas at noen flere av sakene vil avsluttes etter

obligatorisk forliksrådsbehandling. Blant sakene som har tvistesum under verdigransen for behandling etter småkravprosess, vil det også være noen saker som behandles etter allmennprosess, jf. § 10-1 tredje ledd bokstav d.

Kostnadene og prosessrisikoen er lavere for saker som behandles etter småkravprosess, og dette vil kunne få den virkning at flere bringer saker inn for domstolene. For brukerne av domstolen vil forslaget innebære at det blir lavere kostnader knyttet til tingrettsbehandlingen i disse sakene, i tillegg til en raskere avklaring fordi saksbehandlingstiden i småkravprosessaker er lavere enn ved allmennprosess. Med flere saker som behandles som småkravprosess, vil forslaget kunne føre til at saker med lavere tvistesum blir prioritert på bekostning av saker som skal behandles etter allmennprosess, på bakgrunn av at det i tvisteloven § 10-4 første ledd er fastsatt en frist for behandling av småkravsaker.

Domstoladministrasjonen har opplyst at andelen selvprosederende parter er høyere i småkravsakene, og at de selvprosederende partene kan medføre endel ekstraarbeid for domstolen i den enkelte sak. Med flere småkravsaker i tingretten kan det også forventes at antallet selvprosederende parter blir noe høyere. Departementet viser til reglene om rettens veiledningsplikt i både prosessuelle og materielle spørsmål etter tvisteloven § 11-5. Behandling etter reglene om småkravprosess skal normalt innebære en mer forenklet saksforberedelse og kortere rettsmøter til sluttbehandling av saken. At andelen selvprosederende parter øker, kan i noen grad begrense den effektiviserende effekten på arbeidet i tingretten som forslaget har til formål å oppnå.

Forslaget vil også føre til en nedgang i gebyrinntekter for domstolene (kap. 3410, post 01), dels fordi en venter seg noe færre innkomne saker, dels fordi gebyret for behandling etter småkravprosess er vesentlig lavere enn ved allmennprosess.

7.5 Konsekvenser av forslaget om å heve ankesummen

Ved en heving av ankesummen vil færre saker med tvistesum mellom 125 000 og 250 000 kroner få full behandling i lagmannsretten.

I 2018 var det 1 883 avgjorte sivile anker over dom i lagmannsrettene. Rundt halvparten av disse var registrert med en tvistesum. Dersom man ser bort fra saker som behandles etter småkravprosess, gruppesøksmål og saker etter barnevernlo-

ven, var det 1 412 anker over dom. Av disse ble 153 anker nektet fremmet, altså ble 11 prosent av ankene nektet fremmet (og 89 prosent henvist til behandling).

Når det gjelder sivile saker med formuesverdi under 125 000 kroner, hvor det etter tvisteloven § 29-13 første ledd er krav om lagmannsrettens samtykke for å få fremmet anken, var det i 2018 om lag 10 prosent (109 saker) som ble anket fra tingretten. Av disse ble det gitt samtykke i 16 prosent av sakene (17 saker), altså ble 84 prosent ikke fremmet (92 saker).

For saker med tvistesum over 125 000 kroner er det etter tvisteloven § 29-13 annet ledd i dag adgang til overprøving med mindre lagmannsretten finner det klart at anken ikke vil føre fram. Ved forslaget om å heve ankesummen til 250 000 kroner vil adgangen til overprøving av sakene med tvistesum mellom 125 000 og 250 000 kroner reguleres av § 29-13 første ledd, som fastsetter at anken ikke kan fremmes uten lagmannsrettens samtykke. Når utgangspunktet er at anken ikke vil bli fremmet med mindre lagmannsretten gir samtykke, vil det trolig være færre som velger å anke i sakene med tvistesum mellom 125 000 og 250 000 kroner. Av ankene registrert med tvistesum var det i 2018 163 anker (17 prosent) med tvistesum mellom 125 000 og 250 000 kroner. Ankefrekvenser for saker med tvistesum mellom 125 000 og 250 000 kroner er om lag 20 prosent (basert på 825 behandlede saker i tingretten og 163 anker til lagmannsretten i 2018). Forslaget om å heve ankesummen til 250 000 kroner innebærer en «forskyving» ved at anken ikke skal vurderes etter § 29-13 annet ledd, men etter § 29-13 første ledd. Om man legger til grunn at ankefrekvensen etter § 29-13 første ledd fortsatt blir på rundt 10 prosent selv om man hever ankesummen, innebærer det at det blir cirka 10 prosentpoeng eller 50 færre anker i saker med tvistesum mellom 125 000 og 250 000 kroner. Dette vil innebære noen besparelser for lagmannsrettene.

Basert på 2018-tall, og dersom man legger dagens samtykkefrekvens (16 prosent) til grunn, anslår departementet at ved en heving av ankesummen til 250 000 kroner vil lagmannsretten årlig ha ankeforhandling i 119 færre saker sammenlignet med i dag. Domstoladministrasjonen opplyser at en tvistesak i lagmannsretten i gjennomsnitt bruker 6,3 rettsmøtetimer. Tre lagdommere deltar per sak. I Domstoladministrasjonens ressursfordelingsmodell estimeres det at en gjennomsnittlig sivil anke over dom tar 72 timer å behandle, inkludert all dommer- og saksbehandlingstid. Dette utgjør en kostnad på om lag 57 000

kroner per sak. Altså vil man spare om lag 6,8 mill. kroner på domstolenes driftsbudsjett (kap. 410, post 01) ved tilsvarende samtykkeprosent som i dag. Det kan tenkes at samtykkeprosenten vil bli noe høyere enn i dag ved gjennomføringen av forslaget, og at besparelsene dermed blir noe mindre. Samtidig vil sakene med tvistesum mellom 125 000 og 250 000 kroner som underlegges ankebehandling i lagmannsretten, i utgangspunktet bli behandlet etter reglene om småkravsprosess, og trolig ha noe kortere ankeforhandlinger. Gevinstene er spredt på de seks lagmannsrettene. Departementet legger opp til at domstolene beholder gevinsten ved innføring av forslaget, og forslaget vil dermed bidra til å redusere saksbehandlingstiden i lagmannsrettene.

Forslaget vil bidra til å redusere statens utgifter som følge av at fri sakførsel (utgifter på kap. 470) blir gitt i enkelte sakstyper etter rettshjelploven, siden sakene vil bli «forskjøvet» nedover i domstolssystemet. Det lar seg ikke kvantifisere, men er trolig av en beskjeden størrelse.

Forslaget om å heve verdigransen i tvisteloven § 29-13 første ledd vil også gjelde ved anke over dom avsagt av jordskifterettene. Lagmannsrettene mottok 39 anker over jordskifterettens dom i 2018, og tallet var 64 i 2017 og 75 i 2016. Domstoladministrasjonen har ikke tall på hvor mange av disse sakene som har tvistesum mellom 125 000 og 250 000 kroner, siden det ikke er noen særskilt registrering av ankegjensstandens verdi i saker som kommer fra jordskifterettene til lagmannsret-

tene. Ifølge Landbruks- og matdepartementet, som har ansvar for jordskifteloven, er det ikke grunnlag for å anslå hvor mange færre saker som vil ankes, og hvor mange færre saker som vil behandles av lagmannsretten ved en heving av ankesummen i tråd med forslaget. Både antallet anker og ankegjensstandens verdi i den enkelte sak varierer fra år til år. På dette området er det imidlertid grunn til å påpeke at en del anker gjelder rettigheter til arealer i landbruks- og utmarksområder hvor verdien av rettighetene målt i penger kan være lav, selv om sakens betydning ellers vil være stor. Det er derfor presisert i punkt 5.4 at det for saker som behandles i jordskifteretten særlig kan ligge slik an at samtykkeadgangen, jf. tvisteloven § 29-13 første ledd annet punktum, for overprøving i lagmannsretten bør praktiseres smidig. Landbruks- og matdepartementet vurderer det slik at forslaget om å heve verdigransen i tvisteloven ikke vil få stor betydning for saker som ankes fra jordskifterett til lagmannsrettene.

7.6 Andre konsekvenser

Det må gjøres mindre tilpasninger i domstolenes saksbehandlingssystem Lovisa som følge av forslaget. Domstoladministrasjonen anslår at kostnadene for dette vil beløpe seg til inntil 50 000 kroner. Disse utgiftene tas innenfor gjeldende budsjetttrammer.

8 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 6-2

Endringen i *annet ledd bokstav a* består i at beløpsgrensen for obligatorisk forliksrådsbehandling heves til 200 000 kroner. Bakgrunnen og begrunnelsen for endringene fremgår av de alminnelige merknadene punkt 3.

Til § 6-10

Endringen i *annet ledd* består i at beløpsgrensen heves til 200 000 kroner for forliksrådets adgang til å avsi dom når en av partene ber om det. Bakgrunnen og begrunnelsen for endringene fremgår av de alminnelige merknadene punkt 3.

Til § 10-1

Endringene i *annet ledd bokstav a og b* består i at beløpsgrensen på 125 000 kroner heves til 250 000 kroner. Bakgrunnen og begrunnelsen for endringene fremgår av de alminnelige merknadene punkt 4.

Til § 10-5

Endringen i *annet ledd første punktum* består i at maksimumsbeløpet på 25 000 kroner endres til

50 000 kroner. Beløpet endres da slik at økningen tilsvarer oppjusteringen av verdigransen til 250 000 kroner i § 10-1 annet ledd. Endringen er forklart noe nærmere i de alminnelige merknadene punkt 4.

Til § 29-13

Endringen i *første ledd* består i en heving av ankesummen og innebærer at det kreves samtykke fra lagmannsretten for å kunne fremme anke over dom i sak om formuesverdier når ankegjensstandens verdi er lavere enn 250 000 kroner. Endringen i *tredje ledd* er en følge av endringen i første ledd. Bakgrunnen og begrunnelsen for endringene fremgår av de alminnelige merknadene punkt 5.

Justis- og beredskapsdepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i tvisteloven (verdigransene).

Vi HARALD, Norges Konge,

stadfester:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i tvisteloven (verdigransene) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i tvisteloven (verdighensene)

I

I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister gjøres følgende endringer:

§ 6-2 annet ledd bokstav a skal lyde:

a) tvistesummen er minst kr 200 000, og begge parter har vært bistått av advokat,

§ 6-10 annet ledd skal lyde:

(2) Gjelder saken formuesverdier med tvistesum under kr 200 000, kan forliksrådet avsi dom når en av partene ber om det.

§ 10-1 annet ledd innledningen og bokstav a og b skal lyde:

(2) Ved småkravprosess behandles

- a) alle saker hvor tvistesummen er under kr 250 000,
- b) saker med tvistesum på kr 250 000 eller mer dersom partene samtykker i behandling etter småkravprosess, og retten beslutter dette, og

§ 10-5 annet ledd skal lyde:

(2) Når det ses bort fra merverdiavgift, kan kostnader etter første ledd bokstav d bare erstattes med inntil 20 prosent av sakens tvistesum, likevel alltid inntil kr 2 500 og aldri mer enn

kr 50 000. Merverdiavgift av kostnad som er erstattet etter første punktum, kan erstattes når ikke sakens rettsforhold hovedsakelig skriver seg fra virksomhet hos parten som er merverdiavgiftspliktig.

§ 29-13 første ledd skal lyde:

(1) Anke over dom i en sak om formuesverdier kan ikke fremmes uten lagmannsrettens samtykke hvis ankegjensstandens verdi er mindre enn kr 250 000. Ved vurderingen av om samtykke skal gis, skal det blant annet tas hensyn til sakens karakter, de behov partene har for overprøving, og om det synes å være svakheter ved den avgjørelse som er anket, eller ved behandlingen av saken.

§ 29-13 tredje ledd skal lyde:

(3) Er avgjørelse etter første ledd ikke truffet før ankeforhandlingen, kan samtykke likevel nektes hvis det da viser seg at verdien av ankegjensstanden er mindre enn kr 250 000.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.
2. Kongen kan gi nærmere overgangsregler.